

DEN NORSKE KIRKE

Møre bispedømmeråd 2020-2023

Møteinnkalling

Møre bispedømmeråd 2020-2023

Møtedato: 14.04.2023 kl. 10:15 – 15:30

Møtested: NTNU Ålesund, Sundebygget, Fogdgrevesvei 7, 6009 Ålesund,
Møterom: Sundolitten

Arkivsak: [Klikk eller trykk her for å skrive inn tekst.](#)

Eventuelt forfall må meldes snarest på tlf 41 28 32 50 eller e-post es827@kirken.no.
Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed fra møtesekretær.

Litt meir om møtet og dagen:

- AU har fastsett at møtet blir halde fysisk på NTNU Ålesund.
- Lunsj ca kl 12:00 i kantina på NTNU

Opning/Ord for dagen ved Arne Moltubak

SAKSLISTE

Godkjenning av innkalling og saksliste

23/23 Godkjenning av innkalling og saksliste Møre bispedømmeråd 14.04.2023

Godkjenning av protokoll

24/23 Protokoll Møre bispedømmeråd 2020-2023 20.03.2023

Tilsettingssaker

25/23 Tilsetting av prost i Indre Nordmøre prosti - Unntatt etter
offentlighetsloven Offl. § 25 første ledd,
Saksordførar Ole Martin Grevstad

Saker til behandling

26/23 Høyrings svar - Ny plan for kyrkjeleg undervisning og læring
Saksordførar: Olav Rønneberg

27/23 Statusamtale om studentprestetenesta
Saksordførar: Frode Rabbevåg

28/23 Bispedømmerådet møter prosten i Ytre Nordmøre prosti
Saksordførar: Monika Tettli

Orienteringssaker

29/23 Orienteringar til møte i Møre bispedømmeråd 14.04.23

MOLDE, 04.04.2023

Elin Næsje Sætre
møtesekretær

DEN NORSKE KYRKJA

Møre bispedømmeråd

Sakshandsamar	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Elin Næsje Sætre	011	19/04266-202	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
23/23	Møre bispedømmeråd 2020-2023	14.04.2023

Godkjenning av innkalling og saksliste Møre bispedømmeråd 14.04.2023

Vedlegg:

Saksliste Møre bispedømmeråd 2020-2023 14.04.2023

Saksorientering

Bispedømmerådet skal i denne saka

1. Godkjenne innkalling og saksliste
2. Ta stilling til saker som skal handsamast for lukka dører

Bispedømmerådet sine møter blir halde etter reglane for bispedømmerådet si verksemd og Forskrift 5. juni 2020 nr. 3316 om krav til gjennomføring av fjernmøter i bispedømmerådene.

Arbeidsutvalet har bestemt at møtet 14/4 skal vere eit fysisk møte.

«Møter i bispedømmerådet holdes for åpne dører, dersom ikke rådet selv har bestemt noe annet. Personalsaker og saker hvor lovbestemt taushetsplikt tilsier det, skal behandles for lukkede dører. Debatt om en sak skal behandles for åpne eller lukkede dører foregår for lukkede dører», jf. 3 i reglane for bispedømmerådet si verksemd.

Forslag til vedtak

Møre Bispedømmeråd godkjenner innkalling og saksliste.

Følgjande saker går for lukka dører: Tilsettingssakene

DEN NORSKE KIRKE

Møre bispedømmeråd 2020-2023

Møteinnkalling

Møre bispedømmeråd 2020-2023

Møtedato: 14.04.2023 kl. 10:15 – 15:30

Møtested: NTNU Ålesund, Sundebygget, Fogdgrevesvei 7, 6009 Ålesund,
Møterom: Sundolitten

Arkivsak: [Klikk eller trykk her for å skrive inn tekst.](#)

Eventuelt forfall må meldes snarest på tlf 41 28 32 50 eller e-post es827@kirken.no.
Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed fra møtesekretær.

Litt meir om møtet og dagen:

- AU har fastsett at møtet blir halde fysisk på NTNU Ålesund.
- Lunsj ca kl 12:00 i kantina på NTNU

Opning/Ord for dagen ved Arne Moltubak

SAKSLISTE

Godkjenning av innkalling og saksliste

23/23 Godkjenning av innkalling og saksliste Møre bispedømmeråd 14.04.2023

Godkjenning av protokoll

24/23 Protokoll Møre bispedømmeråd 2020-2023 20.03.2023

Tilsettingssaker

25/23 Tilsetting av prost i Indre Nordmøre prosti - Unntatt etter offentlighetsloven Offl. § 25 første ledd,
Saksordførar Ole Martin Grevstad

Saker til behandling

26/23 Høyrings svar - Ny plan for kyrkjeleg undervisning og læring
Saksordførar: Olav Rønneberg

27/23 Statusamtale om studentprestetenesta
Saksordførar: Frode Rabbevåg

28/23 Bispedømmerådet møter prosten i Ytre Nordmøre prosti
Saksordførar: Monika Tettli

Orienteringssaker

29/23 Orienteringar til møte i Møre bispedømmeråd 14.04.23

MOLDE, 04.04.2023

Elin Næsje Sætre
møtesekretær

DEN NORSKE KIRKE

Møre bispedømmeråd 2020-2023

Møteprotokoll

Møre bispedømmeråd 2020-2023

Møtedato: 20.03.2023 kl. 12:30
Møtestad: Digitalt møte på teams

Til stades: Monika Tettli (Bønnelista), Ann Kristin Sørvik (Nominasjonskomiteens liste), Frode Rabbevåg (Nominasjonskomiteens liste), Rikke Elisabeth Grevstad Kopperstad (Nominasjonskomiteens liste), Therese Utgård Aas (Åpen folkekirke), Ole Martin Grevstad (Åpen folkekirke), Olav Myklebust (Åpen folkekirke), Ingeborg Midttømme, Olav Christian Rønneberg, Arne Moltubak,

Frammøtte
varamedlemer:

Forfall:

Andre: Margaret Mørk (sak 18-19), Tommy Høgset (Presteforeninga), Synnøve Hole frå NRK (sak 14-19), Johannes Nyborg frå Vårt land (sak 14-19)
Frå stab: Bjørn Olaf Storhaug, Anne-Marit Hagelund, Arvid Helle, Elin Næsje Sætre, Siv Brudevoll

Protokollførar: Elin Næsje Sætre

SAKSLISTE	Side
Godkjenning av innkalling og saksliste	
14/23 Godkjenning av innkalling og saksliste Møre bispedømmeråd 20.03.2023	3
Godkjenning av protokoll	
15/23 Protokoll Møre Bispedømmeråd 06.02.2023 offentlig versjon	3
Saker til behandling	
16/23 Årsrapport 2022	4
17/23 Rekneskap 2022	4
18/23 Svar på høyring - kirkemøtets arbeidsform - høring om endring av kirkemøtets forretningsorden	5
19/23 Høringssvar - adgangen til å vektlegge samlivsform ved tilsetting i Den norske kirke	6
20/23 Høringssvar - endringer i personalreglement for Den norske kirke - tilsetting for prester	8
21/23 Kommunikasjonsplan/strategi - statusoppdatering	9
Orienteringssaker	
22/23 Orienteringar til møte i Møre bispedømmeråd 20.03.23	9

Sted, 29.03.2023

Ann-Kristin Sørvik
leiar

Elin Næsje Sætre
Sekretær

Godkjenning av innkalling og saksliste**14/23 Godkjenning av innkalling og saksliste Møre bispedømmeråd
20.03.2023**

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Møre bispedømmeråd 2020-2023	20.03.2023	14/23

Forslag til vedtak

Bispedømmerådet godkjenner innkalling og saksliste.

Møtebehandling i Møre bispedømmeråd 2020-2023 20.03.2023:**Møtebehandling**

Votering: Einstemmig.

Møre bispedømmeråd 2020-2023s vedtak

Bispedømmerådet godkjenner innkalling og saksliste.

Godkjenning av protokoll**15/23 Protokoll Møre Bispedømmeråd 06.02.2023 offentlig versjon**

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Møre bispedømmeråd 2020-2023	20.03.2023	15/23

Forslag til vedtak

Møre Bispedømmeråd godkjenner protokoll frå møte 6. februar 2023.

Møtebehandling i Møre bispedømmeråd 2020-2023 20.03.2023:**Møtebehandling**

Votering: Einstemmig.

Møre bispedømeråd 2020-2023s vedtak

Møre Bispedømeråd godkjenner protokoll frå møte 6. februar 2023.

Saker til behandling

16/23 Årsrapport 2022

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Møre bispedømeråd 2020-2023	20.03.2023	16/23

Forslag til vedtak

Møre bispedømeråd tar Årsrapport for 2022 til vitande

Møtebehandling i Møre bispedømeråd 2020-2023 20.03.2023:

Møtebehandling

Votering: Einstemmig

Møre bispedømeråd 2020-2023s vedtak

Møre bispedømeråd tar Årsrapport for 2022 til vitande.

17/23 Rekneskap 2022

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Møre bispedømeråd 2020-2023	20.03.2023	17/23

Forslag til vedtak

Møre Bispedømeråd tek rekneskapen for 2022 til vitande

Møtebehandling i Møre bispedømeråd 2020-2023 20.03.2023:

Møtebehandling

Votering: Einstemmig.

Møre bispedømmeråd 2020-2023s vedtak

Møre Bispedømmeråd tek rekneskapan for 2022 til vitande.

18/23 Svar på høyring - kirkemøtets arbeidsform - høring om endring av kirkemøtets forretningsorden

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Møre bispedømmeråd 2020-2023	20.03.2023	18/23

Forslag til vedtak

Møre bispedømme stiller seg bak argumentasjonen i saksutgreiinga og gjer høyringsvedtak om å:

- 1 Stille seg bak forslag til ny formulering av §2-4 i kyrkjemøtet sin forretningsorden og støttar innføring av redaksjonskomitè som skissert i høyringsdokumentet.

Bispedømmerådet støttar også høyringsdokumentet sitt framlegg til §3-6 med merknad om 1) at redaksjonskomiteen blir vald for det einskilde møtet, og 2) at ein av biskopane har fast plass i komiteen, særleg i handsaming av liturgisaker.

- 2 Støtte at alternativ 4 blir lagt til grunn for regularitet og gjennomføring av kyrkjemøtet, slik at hovudordninga blir at ein har 2 regulære møter i kvar valperiode.
- 3 Innføre møtegodtgjering.

Møtebehandling i Møre bispedømmeråd 2020-2023 20.03.2023:

Møtebehandling

1. Therese Utgård Aas foreslår nytt punkt 2:
Møre bispedømmeråd ser fordelene med alternativ 3, pga aspektet med betre tilrettelegging for dei av oss med funksjonshemming.
Dette vil kunne gjere at fleire med helseutfordringar klarer å delta, og dermed kan ein få "meir mangfald blant folkevalgte", og fjerne barrierer for funksjonshemma, slik kyrkjens LIM-planen fastslår at vi skal.

2. Ole Martin Grevstad/Olav Myklebust foreslår nytt punkt 2:
Støtte at alternativ 2 blir lagt til grunn for regularitet og gjennomføring av kyrkjemøtet, slik at hovudordninga blir at ein har eitt årleg møte der møtelengda blir vurdert utifrå saksmengda.

Votering

Punkt 1: Mot 2 stemmer

Punkt 2:

Innstilling frå administrasjonen: Mot 9 stemmer

Nytt forslag 1: 2 stemmer for, mindretalet sitt forslag, følger saka.

Nytt forslag 2: 8. stemmer for

Punkt 3: 6 stemmer mot

Møre bispedømmeråd 2020-2023s vedtak

Møre bispedømme stiller seg bak argumentasjonen i saksutgreiinga og gjer høringsvedtak om å:

1. Stille seg bak forslag til ny formulering av § 2-4 i kyrkjemøtet sin forretningsorden og støttar innføring av redaksjonskomité som skissert i høringsdokumentet.

Bispedømmerådet støttar også høringsdokumentet sitt framlegg til §3-6 med merknad om 1) at redaksjonskomiteen blir vald for det einskilde møtet, og 2) at ein av biskopane har fast plass i komiteen, særleg i handsaming av liturgisaker.
2. Støtte at alternativ 2 blir lagt til grunn for regularitet og gjennomføring av kyrkjemøtet, slik at hovudordninga blir at ein har eitt årleg møte der møtelengda blir vurdert utifrå saksmengda.
- 3 Ikkje innføre møtegodtgjering.

19/23 Høringssvar - adgangen til å vektlegge samlivsform ved tilsetting i Den norske kirke

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Møre bispedømmeråd 2020-2023	20.03.2023	19/23

Forslag til vedtak

1. Møre bispedømmeråd viser til vurderingane i saksframlegget og meiner at arbeidsgjevarar i Den norske kyrkja framleis skal kunne følgje Likestillingslova når det gjeld høve til forskjellsbehandling ut frå samlivsform.
2. Møre bispedømmeråd ber om at det blir gjort endringar og tydelege føringar i personalreglementet som presiserer ønska haldning og praksis om likebehandling i tilsettings saker også ut frå samlivsform.
3. I arbeidet med å finne felles løysingar for heile trussamfunnet Den norske kyrkja, må Kyrkjemøtet vurdere korleis makt blir brukt og tillit bygd.

Møtebehandling i Møre bispedømmeråd 2020-2023 20.03.2023:

Møtebehandling

Forslag frå Arne Moltubak:

1. Møre bispedømmeråd støtter Kyrkjerådet sitt forslag om at Kyrkjemøtet skal binde tilsettingsorgana i heile trussamfunnet gjennom følgende vedtak:
«Tilsettingsorganer i Den norske kirke skal ikke forskjellsbehandle søkere på grunn av likekjønnet samlivsform.»
2. Møre bispedømmeråd ser dette som eit viktig tiltak for å sikre at alle som ynskjer seg jobb i den norske kyrkja skal kjenne seg trygge på at dei har like muligheiter til å bli tilsett uavhengig av om dei lever i likekjønna eller ulikekjønna samliv, og uavhengig av kvar i landet dei bur.
3. Møre bispedømmeråd støttar at dette i neste omgang vert synleggjort og regelfesta i felles personalreglement for Den norske kyrkja, jmf vedtaket i sak KM 10/22 Kirkelig organisering.

Forslag frå Monika Tettli: «Jeg foreslår å utsette sak 19/23 til et fysisk møte»

Votering

Forslag om utsetjing: Einstemmig mot

Punkt 1: Støtter Arne: seks for, fire stemmer mot

Punkt 2: Administrasjonen: fem stemmer

Punkt 3: Administrasjonen: fire stemmer for, seks stemmer mot

Punkt 2 Arne: sju stemmer for, 3 stemmer mot

Punkt 3 Arne: fem stemmer (inkludert leiar si dobbelstemme)

Møre bispedømmeråd 2020-2023s vedtak

1. Møre bispedømmeråd støtter Kyrkjerådet sitt forslag om at Kyrkjemøtet skal binde tilsettingsorgana i heile trussamfunnet gjennom følgende vedtak:
«Tilsettingsorganer i Den norske kirke skal ikke forskjellsbehandle søkere på grunn av likekjønnet samlivsform.»

2. Møre bispedømmeråd ser dette som eit viktig tiltak for å sikre at alle som ynskjer seg jobb i den norske kyrkja skal kjenne seg trygge på at dei har like muligheiter til å bli tilsett uavhengig av om dei lever i likekjønna eller ulikekjønna samliv, og uavhengig av kvar i landet dei bur.
3. Møre bispedømmeråd støttar at dette i neste omgang vert synleggjort og regelfesta i felles personalreglement for Den norske kyrkja, jmf vedtaket i sak KM 10/22 Kirkelig organisering.

20/23 Høringssvar - endringer i personalreglement for Den norske kirke - tilsetting for prester

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Møre bispedømmeråd 2020-2023	20.03.2023	20/23

Forslag til vedtak

Møre bispedømmeråd gir svar på høyring om endringar i personalreglementet i Den norske kyrkja – tilsetting for prester, slik det går fram av saksorienteringa. Oppsummert som under:

- 1) Dagens innstillingsråd vert erstatta av prosten som vil gi innstillande forslag til tilsettingsrådet.
- 2) Innføring av tilsettingsråd, der stiftsdirektør eller representant for denne er leiar.
- 3) Tilsetting av prost skal framleis ligge til bispedømmerådet.
- 4) Tilsettingsrådet si samansetning skal vere stiftsdirektør eller representant for denne, prost, ein representant frå soknet/sokna og ein representant for arbeidstakarane.

Møtebehandling i Møre bispedømmeråd 2020-2023 20.03.2023:

Møtebehandling

Olav Myklebust: Alternativt forslag dersom primærforslaget skulle falle:

Endring av punkt 4 i tilrådinga:

4. Tilsettingsrådet si samansetning skal vere stiftsdirektør eller representant for denne, ein representant for bispedømmerådet, prost, ein representant for soknet/sokna og ein representant for arbeidstakarane.

Votering

Punkt 1-3: Einstemmig

Punkt 4 Administrasjon: 7 stemmer

Olav Myklebust nytt punkt 4: 3 stemmer

Møre bispedømmeråd 2020-2023s vedtak

Møre bispedømmeråd gir svar på høyring om endringar i personalreglementet i Den norske kyrkja – tilsetting for prester, slik det går fram av saksorienteringa. Oppsummert som under:

- 1) Dagens innstillingsråd vert erstatta av prosten som vil gi innstillande forslag til tilsettingsrådet.
- 2) Innføring av tilsettingsråd, der stiftsdirektør eller representant for denne er leiar.
- 3) Tilsetting av prost skal framleis ligge til bispedømmerådet.
- 4) Tilsettingsrådet si samansetning skal vere stiftsdirektør eller representant for denne, prost, ein representant frå soknet/sokna og ein representant for arbeidstakarane.

21/23 Kommunikasjonsplan/strategi - statusoppdatering

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Møre bispedømmeråd 2020-2023	20.03.2023	21/23

Forslag til vedtak

Møre bispedømmeråd tar arbeidet med utvikling av kommunikasjonsplan til vitande.

Møtebehandling i Møre bispedømmeråd 2020-2023 20.03.2023:

Møtebehandling

Votering: Einstemmig.

Møre bispedømmeråd 2020-2023s vedtak

Møre bispedømmeråd tar arbeidet med utvikling av kommunikasjonsplan til vitande.

Orienteringssaker

22/23 Orienteringar til møte i Møre bispedømmeråd 20.03.23

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Møre bispedømmeråd 2020-2023	20.03.2023	22/23

Forslag til vedtak

Møre bispedømeråd tek orienteringane til vitande.

Møtebehandling i Møre bispedømeråd 2020-2023 20.03.2023:

Møtebehandling

Votering: Einstemmig.

Møre bispedømeråd 2020-2023s vedtak

Møre bispedømeråd tek orienteringane til vitande.

Dette punktet på sakslisten er unntatt offentlighet.

Filen ble ikke funnet. Den er enten slettet, eller sjekket ut.

DEN NORSKE KYRKJA

Møre bispedømmeråd

Sakshandsamar	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Bente Wangensteen	620	23/00881-3	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
26/23	Møre bispedømmeråd 2020-2023	14.04.2023

Høringssvar - Ny plan for kyrkjeleg undervisning og læring

Vedlegg:

Høringsbrev - Ny plan for kirkelig undervisning og læring
Tildeling av midler _ utredning 1 (004).docx

Saksorientering

Vedlagt saksorienteringa ligg høyringsbrev og høyringsdokumentet. I tillegg arbeider undervisningsrådgivarane med å utvikle høyringsfråsegner på deler av høyringsnotatet. Ei slik «miniutredning» er lagt ved. Miniutredninga gir synspunkt på modeller for fordeling av tilskot og på bruk av ulike stillingsstorleik.

Overordna del i ny plan for kyrkjeleg undervisning og læring er delt inn i åtte kapittel som vil danne grunnlag for utarbeiding av underliggjande rammeplanar. Det er i forslaget lagt til grunn ei brei målgruppeforståing med fokus på heilskap og samanheng for alle aldersgrupper. Forslaget tek mellom anna for seg teologisk og pedagogisk grunnlagstenking, læringssyn og innhald med eit utvida fokus på likeverdig deltaking.

- Kap. 1 - gir oversikt over bakgrunn, heilskap og samanheng.
- Kap. 2 – seier noko om det teologiske grunnlaget for kyrkjeleg undervisning og læring knytt til dåpen i den treeinige Guds namn og skal som ei vedkjennande, open, tenande og misjonerande folkekyrkje venda seg til alle og invitera breitt. Dåpen som grunnleggjande for kyrkja og må også løftast fram som ei moglegheit heile livet.
- Kap. 3 - angir innhaldet i kyrkjeleg undervisning og læring, ved innhaldselementa; «Bibel, tekst og tolking», «Kulturen og tradisjonen til kyrkja» og «Kristen tru i praksis». (Vidare utdjuping av innhald kjem i dei ulike rammeplanane).
- Kap. 4 - presenterer den pedagogiske grunnlagstenkinga og læringssynet i planen med vekt på konteksten til læringa og korleis læring i kyrkja skjer på ulike arenaer og måtar.
- Kap. 5- handlar om samisk kyrkjeliv i kyrkjeleg undervisning og læring, både som ein ressurs for arbeid i samiske område, men også som grunnleggjande for heile undervisning og læring i kyrkja. (Vidare planverk for samisk kyrkjeleg undervisning og læring kjem i rammeplanane).
- Kapittel 6 - handlar om likeverdig deltaking og medverknad med utgangspunkt i at alle uansett alder og funksjonsnivå skal ha høve til å delta i fellesskapet til kyrkjelyden og få oppfylt dei religiøse rettane sine.

- I kap. 7 - omhandlar samarbeid om kyrkjeleg undervisning med heimen, fadrar, organisasjonar, frivillige og ulike aktørar i lokalsamfunnet. Her blir også ramma samarbeid med skule, barnehage og SFO sentrale.
- Kap. 8 - beskriv lokalt planarbeid, der «Kyrkja vår – samla plan for arbeid i soknet» er eit viktig verktøy i planarbeidet til kyrkjelyden.

Målgruppeforståinga i forslaget blir foreslått utvida: 0-5 år, 6-12 år, 13-19 år, konfirmasjonstida, unge vaksne og vaksne med eit auka fokus på grunnleggjande og fordjupande undervisning og læring for alle døypte og interesserte. Den enkelte skal bli møtt med si unike erfaring og i lys av fellesskapet skal dei få hjelp til leva og veksa i den kristne trua gjennom eit mangfald av tilbod uavhengig av bakgrunn, alder, føresetnader og kjennskapar til og kunnskap om kristen tru. Her vil det utarbeidast eigne rammeplanar for dei ulike aldersgruppene. Inndeling held fast på at Den norske kyrkjas undervisning og læring framleis skal ha hovudtyngd på barn og unge.

Trusopplæringa hadde i oppbyggingsfasen sterk vekt på tidsavgrensa breiddetiltak. Erfaringane har vist at det er nødvendig å sjå kontinuerlege og tidsavgrensa aktivitetar og tilbod meir under eitt, og i større grad sjå all kyrkjeleg undervisning og læring i samanheng. Breiddeperspektivet vil framleis bli vidareført, men viktigeita av eit mangfald av tilbod som er både grunnleggjande og fordjupande, og som treff både breitt og smalt blir poengtert. Som ein del av dette mangfaldet blir den samiske kulturforståinga og pedagogisk tilnærming framheva som ressurs inn i undervisningsarbeidet.

Trusopplæringsreforma har lagt til rette for nyskaping og forskning som over tid har forma læringssyn i Den norske kyrkja. I tillegg har mindre kjennskap til kyrkje og kristendom og ei lågare oppslutning om tradisjonelle kyrkjelege møteplassar gitt eit større behov for grunnleggjande innføring og behov for å ta i bruk nye læringsarenaer.

Læring i kyrkja skjer mellom anna gjennom deltaking, samhandling og kommunikasjon med andre og er ikkje alltid målretta og styrt og må derfor forståast breiare enn den tradisjonelle tileigninga av kognitiv kunnskap. Ei slik religionspedagogisk tilnærming til læring inkluderer grunnleggjande faktakunnskap og kjennskap til sentrale omgrep, forteljingar og gjenstandar (artefaktar), men også praktisk kunnskap om korleis trua blir utøvd i kyrkjerommet, erfart og opplevd i det kristne fellesskapet og i kvardagen. Læring skjer når kunnskap blir brukt. Når ein reflekterer, utforskar og bruker kunnskapen i praksis, blir det opna for større innsikt. Slik blir det ein lærer sett inn i ein større samanheng. Det levde livet blir vove saman med forkunnskapen til den enkelte, kunnskapsbidraget frå andre, fortida og samtida. Læring skjer slik gjennom fellesskapet når truserfaringar møtest, i kyrkjerommets materielle og immaterielle kristne kulturarv og gjennom deltaking i gudsteneste og kyrkjelege handlingar. Dette gir erfaringar og rører ved deltakaren på ein konkret og relevant måte. Slik kan kyrkjeleg undervisning og læring vera med å løfte menneskeverd og mellommenneskeleg relasjonar, med utgangspunkt i Gudsrelasjonen.

For å komme denne innsikta i møte er det foreslått tre hovudtema; ; «Bibel, tekst og tolking», «Kulturen og tradisjonen til kyrkja» og «Kristen tru i praksis». Kyrkjelyden vil bli oppmoda til å sjå på aktivitetane sine knytt til kyrkjeleg undervisning og læring og vurdera korleis desse kan tilpassast ny overordna del og etterkvart nye rammeplanar. Her er det viktig med ein kontinuerleg samtale om kva som fungerer i møte med nye moglegheiter og behov.

Arbeidet til kyrkjelyden gir gode moglegheiter for samarbeid med ulike foreiningar, ressursmiljø og institusjonar, som til dømes kulturskule, speidarar, idrettslag, korps, og historielag. Dette bidreg til synleggjering av kyrkja i lokalsamfunnet og kan hjelpa kyrkjelyden med å utvikla tilbod med høg kvalitet. Dei frivillige kristne organisasjonane kan trekkjast fram som særleg viktige samarbeidspartnarar for kyrkjelydane. Dette gjeld ikkje minst gjennom barne- og ungdomsarbeidet til organisasjonane, inkludert korarbeid og leiartrening. For kyrkja er det ein styrke at menneske kan komme i kontakt med kristne miljø med ulikt særpreg og profil.

Arbeid som er innmeldt i ein organisasjon, skal vera medlemsstyrt og ha ein økonomi som er skild frå økonomien i kyrkjelyden.

Eit anna nytt element i ny overordna del, er korleis kyrkja kan bidra til opplevingar ved å utvikle samarbeidet med barnehage/skule og SFO. Kyrkja kan i eit slikt samarbeid hjelpe til med å adressere undring, utforsking og djupnelæring uavhengig av tru og livssyn. Det vert også poengtert at det er viktig med gode avtalar og samarbeidsplanar og at kyrkja til ein kvar tid overheld skulen/ barnehagen/SFO sitt gjeldande lovverk. Den norske kyrkja representert med kyrkjelyden, står fritt til å etablere tilbod i SFO-tida.

Forslag til overordna del for Ny plan for kyrkjeleg undervisning og læring utdjupar på ein god måte kyrkjens verdigrunnlaget og dei overordna prinsippa for opplæringa. Overordna del gir retning for opplæringa og beskriv det grunnsynet som skal prega pedagogisk praksis.

Det er flott at overordna del fastset at kyrkja skal leggja forholda til rette for at samane kan sikra og utvikla samisk språk, kultur og samfunnsliv og at dette blir rekna som ein ressurs inn i resten av undervisningsarbeidet.

Det det derimot står lite om er fagutvikling og leiing og kyrkja som profesjonsfelleskap. Dette er viktig for å kunna møta dei krava og mål som blir sett i forslaget til overordna del. Bispedømmerådet tilrår at Kyrkjerådet vedtar rammeplanane i samarbeid med dei regionale administrasjonane i bispedømme og bispemøtet.

Forslag til vedtak

Møre bispedømmeråd vedtar høyringsuttale om «Ny plan for kyrkjeleg undervisning og læring» slik det går fram av saksorienteringa

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet

Møre bispedømmeråd
Moldetrappa 1

6415 MOLDE

Dato: 16.02.2023

Vår ref: 23/00819-2

Deres ref:

Høringsbrev - Ny plan for kirkelig undervisning og læring

I mars 2020 vedtok Kirkerådet å oppnevne et utvalg som skulle evaluere satsingen på trosopplæringen i Den norske kirke. Utvalget leverte sin rapport januar 2022. Noen av anbefalingene ble etter vedtak i Kirkerådet sendt på høring våren 2022. Med utgangspunkt i høringssvarene, ba Kirkerådet høsten 2022 om å iverksette arbeid med ny plan. Utkast til ny overordnet del til Ny plan for kirkelig undervisning og læring ble lagt frem for Kirkerådet på møtet 9. - 10. februar 2023.

Kirkerådet vedtok å sende overordnet del for Ny plan for undervisning og læring på høring for å få innspill til det videre arbeidet med planen. Rammeplaner for de forskjellige målgruppene utarbeides etter at overordnet del er vedtatt av Kirkemøtet. Justering av organisering og rammer blir en separat sak som skal behandles av Kirkemøtet i de nærmeste årene.

Det vedlagte høringsnotatet har utfyllende beskrivelse av høringen. Høringssvarene leveres i det elektroniske høringsskjemaet som finnes her: <https://forms.office.com/e/9rjeSGxgit>

Det er 11 høringsspørsmål. De innledende spørsmålene (1-3) er obligatoriske og er merket med stjerne. Videre spørsmål er knyttet til kapitler i den nye planen. Høringsinstansen kan velge hvilke kapitler det er relevant å gi innspill på. Innspillene gis hovedsakelig i fritekst. Høringsinstansen bes om å svare så kort og konsist som mulig. Det er begrensning på tekstlengde på ca. 600 ord per svar. Det er mulig å bruke "Engasjerende leser" i arbeidet med høringssvarene, som gir mulighet for både forstørret tekst og opplesning av tekst.

Merk at svarene lagres ikke når skjema lukkes uten at du har trykket på Send-knappen. Derfor anbefaler vi å bruke det vedlagte arbeidsdokumentet mens svarteksten utarbeides.

All informasjon om høringen finnes på kirken.no/hoeringer

Frist for høringssvar er 15. mai 2023.

Høringen er åpen for alle, og alle høringssvar er velkommen. Høringsuttalelser er offentlige etter offentleglova og vil bli publisert på kirken.no.

Kontaktperson i Kirkerådet er seniorrådgiver Ieva Fredriksen, e-post if443@kirken.no

Med vennlig hilsen

Jan Rune Fagermoen
assisterende direktør

Jan Christian Kielland
avdelingsdirektør for kirkefag og økumenikk

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Vedlegg:
Plan for kirkelig undervisning og læring - overordnet del

Mottakere:		
Agder og Telemark bispedømmeråd,	Postboks 208	4662
		KRISTIANSAND S
Borg bispedømmeråd,	Bjarne Aasgt. 9	1606
		FREDRIKSTAD
Bjergvin bispedømmeråd,	Postboks 1960	5817 BERGEN
Hamar bispedømmeråd,	Postboks 172	2302 HAMAR
Nidaros bispedømmeråd,	Kongsgårdsgata	7013 TRONDHEIM
	1a,Erkebispegården	
Oslo bispedømmeråd,	Postboks 9307	0135 OSLO
	Grønland	
Sør-Hålogaland bispedømmeråd,	Tolder Holmers vei	8003 BODØ
	11	
Tunsberg bispedømmeråd,	Postboks 10 Kaldnes	3119 TØNSBERG
Møre bispedømmeråd,	Moldetrappa 1	6415 MOLDE
Kirkelig Undervisningsforbund ,	Rådhusgata 1-3	0151 OSLO
Hamar biskop,	Postboks 172	2302 HAMAR
Preses i Bispemøtet,	Postboks 799	0106 OSLO
	Sentrum	
Nidaros biskop,	Kongsgårdsgata	7013 TRONDHEIM
	1a,Erkebispegården	
Acta barn og unge i Normisjon,	Postboks 7153 St.	0130 OSLO
	Olavs plass	
Blå kors Norge,	Postboks 4793	0506 OSLO
	Sofienberg	
Det Norske Diakonforbund,	Rådhusgate 1-3	0151 OSLO
Den norske kirkes presteforening,	Postboks 437	0103 OSLO
	Sentrum	
Oslo biskop,	Postboks 9307	0135 Oslo
	Grønland	
Bjergvin biskop,	Postboks 1960	5817 BERGEN
Fagforbundet teOLOgene,	Boks 7003 St.	0130 OSLO
	Olavsplass	
Nord-Hålogaland biskop,	Postboks 790	9258 TROMSØ
IKO,	Postboks 2623	0131 OSLO
KRIK - Kristen idrettskontakt,	Pb. 3822 Ullevål	0855 OSLO
	Stadion	
NLA Høgskolen,	Postboks 74	5812 BERGEN
	Sandviken	

Møre biskop, Det teologiske fakultet,	Moldetrappa 1 Postboks 1023 Blindern	6415 MOLDE 0315 OSLO
Agder og Telemark biskop,	Postboks 208	4662 KRISTIANSAND S
Søndagsskolen Norge,	Postboks 98, Sentrum	0101 OSLO
Stavanger biskop, Tunsberg biskop, Borg biskop,	Lagårdsveien 44 Postboks 10 Kaldnes Bjarne Aasgt. 9	4010 STAVANGER 3119 TØNSBERG 1606 FREDRIKSTAD
KA Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter, Døvekirken, Fakultet for teologi, diakoni og ledelsesstudier, VID - vitenskapelige høgskole, Ung Kirkesang,	Rådhusgaten 1-3 Fagerborggata 12	0151 OSLO 0360 OSLO
MF vitenskapelig høyskole,	Konsul Wilds vei 1	4621 KRISTIANSAND S
Sør-Hålogaland biskop,	Postboks 5144 Majorstuen Tolder Holmers vei 11	0302 Oslo 8003 BODØ
Ungdom i oppdrag, KFUK-KFUM NORGE, KFUK-KFUM speiderne, NKSS ., Den norske Israelmisjon, NLM-UNG, Norges musikkhøgskole, KABB - Kristent Arbeid Bland Blinde og svaksynte, NMSU, IMF-Ung, Skjærgårds LIVE, HEKTA-trosopplæring for ungdom, Parat,	Grubbegata 4	0179 OSLO
Den norske kirkes ungdomsutvalg, Nord-Hålogaland bispedømme, Akademikerne, Creo, Samisk kirkeråd,	Postboks 333 PB 226 Sentrum Postboks 303 Postboks 9029 Grønland	1802 Askim 4001 STAVANGER 3791 Kragerø 0133 Oslo

Ny plan for kirkelig undervisning og læring

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 Innledning.....	3
Kapittel 2 Teologisk grunnlag for kirkelig undervisning og læring	4
... døper jeg deg til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn	4
Gud, vår skaper	5
Jesus Kristus, vår frigjører	5
Hellig Ånd, vår livgiver	6
Å leve i stadig velsignelse - <i>Sivdnidit</i>	6
Kapittel 3 Å Leve og vokse: Innhold i kirkelig undervisning og læring	7
Bibel, tekst og fortolkning	7
Kirkens kultur og tradisjon	8
Kristen tro i praksis	9
Livstolkning og livsmestring i kirkelig undervisning og læring	9
Kapittel 4 Å være og å lære: Pedagogisk grunnlagstenkning og læringssyn	9
Å lære i verden: kontekst for kirkelig undervisning og læring	10
Å være med i felleskapet: tilhørighet og trygghet.....	11
Å lære på forskjellige måter: pedagogisk tilnærming.....	12
Å være i faglig utvikling og fornyelse	13
Kapittel 5 Likeverdig deltagelse og medvirkning.....	13
Prinsipper for likeverdig deltagelse i kirkelig undervisning og læring	13
Barrierer for deltagelse	14
Medborgerskap, demokrati og representasjon.....	14
Kapittel 6 Samisk kirkeliv: likeverdig og livskraftig. Samisk språk, kultur og livsanskuelse ..	15
Forankring i samisk kultur.....	15
De samiske språkene er en del av kirkens språk.....	15
Muntlig og praktisk tradisjonsformidling i samisk sammenheng	15
Samisk natursyn som grunnlag for bærekraftige vaner	16
Å tilnærme seg det samiske på ulike måter.....	16
Fornorskningens etterdønninger og forsoning i praksis	17
Kapittel 7 Samarbeid om kirkelig undervisning og læring	17
Samarbeid med hjemmet og faddere	17
Samarbeid med organisasjoner	18
Skole, barnehage, SFO	18
Samarbeid med frivillige.....	19
Kapittel 8 Lokalt planarbeid	19

Kapittel 1 Innledning

Gjennom kirkelig undervisning og læring skal mennesker få se sitt liv i lys av kirkens tro og tradisjoner, og leve og vokse i den kristne tro. Målgruppen for kirkelig undervisning og læring er både barn, unge og voksne i alle aldre. Plan for kirkelig undervisning og læring ser Den norske kirkes arbeid på dette feltet i sammenheng.

Denne overordnede delen suppleres av rammeplaner for følgende aldersgrupper: 0-5 år, 6-12 år, 13-19 år, konfirmasjonstiden, unge voksne og voksne. Rammeplanenes inndeling fastholder at Den norske kirkes undervisning og læring fortsatt skal ha hovedtyngde på barn og unge. Samtidig skal kirken ha egne rammeplaner for livslang læring også utover myndighetsalder.

Gjennom trosopplæringsreformen har Den norske kirke nådd flere barn og unge. Dette breddeperspektivet er fortsatt viktig og skal sees i sammenheng med annet arbeid som også berører kirkelig undervisning og læring. Den norske kirkes undervisning kan både foregå i aktiviteter med bestemt undervisnings- og læringshensikt, og som elementer i andre kirkelige praksiser. For å nå målet om at stadig nye mennesker skal kunne leve og vokse i den kristne troen bør det være et mangfold av tilbud som er både grunnleggende og fordypende, og som treffer både bredt og smalt.

Plan for kirkelig undervisning og læring er delt inn i åtte kapitler. Kapittel 2 gir det teologiske grunnlaget for kirkelig undervisning og læring. Kapitlet peker på hvordan Den norske kirke som en bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke må henvende seg til alle og invitere bredt. Samtidig er dåpen helt grunnleggende for kirken og må derfor løftes fram som en mulighet hele livet. Kapittel 3 angir innholdet i kirkelig undervisning og læring ved følgende tre sentrale innholdselementer; «Bibel, tekst og fortolkning», «Kirkens kultur og tradisjon» og «Kristen tro i praksis». Videre utdyping av innhold kommer i de ulike rammeplanene. Kapittel 4 presenterer den pedagogiske grunnlagstenkningen og læringssynet med vekt på læringens kontekst og hvordan læring i kirken skjer på mange ulike arenaer og måter. Kapittel 5 handler om likeverdig deltakelse og medvirkning. Alle mennesker uansett alder og funksjonsnivå skal ha mulighet til å delta i menighetens fellesskap og få oppfylt sine religiøse rettigheter. Kapittel 6 handler om samisk kirkeliv i kirkelig undervisning og læring, både som en ressurs for arbeid i samiske områder, men også som grunnleggende for hele kirkens undervisning og læring. Videre planverk for samisk kirkelig undervisning og læring kommer i rammeplanene. I kapittel 7 berøres samarbeid om kirkelig undervisning med hjemmet, faddere, organisasjoner, frivillige og ulike aktører i lokalsamfunnet. Her berøres også samarbeid med skole, barnehage og SFO. Planens siste kapittel beskriver lokalt planarbeid, der «Kirka vår – samlet plan for arbeidet i soknet» er et viktig verktøy i menighetens planarbeid.

Helt grunnleggende for Den norske kirkes undervisning og læring er troen på at alt det skapte er elsket av Gud og har uendelig verdi. Både barn, unge og voksne er troende subjekter som i fellesskap er med på å åpne tekster, tradisjon og tro. Når Gud gir og vi deler, kan vidunderlige ting skje.

Kapittel 2 Teologisk grunnlag for kirkelig undervisning og læring

Den norske kirke er en bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke, som vitner i ord og gjerning om frelse, frihet og håp i Jesus Kristus. Kirken bygger på misjonsbefalingen i Matt 28, 18-20 og vil at evangeliets budskap skal nå alle mennesker; skapt og elsket av Gud. Derfor må kirken stadig utforske hvordan den kan åpne opp og invitere flere. Dette innebærer også å søke etter nye måter å nå ut med evangeliet på, særlig når oppslutningen om tradisjonelle møteplasser er synkende. Derfor skal kirkelig undervisning og læring henvende seg til alle; mennesker med ulik bakgrunn, alder, forutsetninger og ulik kjennskap til og kunnskap om kristen tro. Kirken døper i den treenige Guds navn fordi Jesus sa «Døp dem!». Den deler brød og vin fordi Jesus delte måltid med sine venner og sa «Ta imot og spis!». Kirken samler store folkemengder og møter enkeltmennesker der de er, og alt dette gjøres samtidig. Kirkelig undervisning og læring må derfor holde sammen både bekjennelsen, åpenheten, det tjenende og det misjonale i en plan der målgruppen er alle dømte og interesserte i alle aldre.

... døper jeg deg til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn

Mye av kirkelig undervisning og læring skjer med henblikk på dåp eller i etterkant av dåp. Hver gang noen døpes, legger presten hånden på hodet til den som er døpt og sier «*Den allmektige Gud har i dåpen gitt deg sin hellige Ånd, født deg på ny og tatt deg inn i sin troende menighet. Gud styrke deg med sin nåde til det evige liv.*» Gud tar imot alle i dåpen, og forener den dømte med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. Alle blir ved dåpen en del av en menighet og den verdensvide kirke. Samtidig ønsker mange som av ulike grunner ikke er døpt, å høre til i kirkens fellesskap. Kirkelig undervisning og læring må derfor løfte fram dåp som en mulighet hele livet, og reflektere dette både i omtalen av dåp og måten det legges til rette for dåp. Kirken må finne og fjerne alt som kan hindre mennesker fra å oppsøke dåp. Misjonsbefalingen begrunner hvorfor kirken må drive med undervisning og læring. Oppdraget springer ut fra den oppstandne Jesus Kristus selv. Nåden er gitt og gratis, og det kristne fellesskapet skal gi videre det som er gitt. I dette er dåpens gave helt sentral, og dåpen minner om at ingen kan bære seg selv. Gud bærer.

¹¹ Lik en ørn som får ungene til å fly fra redet og svever over dem, slik bredte han ut sine vinger, tok ham og bar ham på vingene.

5.Mos 32, 11

Fadderansvaret i kirkens dåpsliturgi uttrykker kjernen i hva kirkelig undervisning og læring handler om. Sammen med menigheten og hele kirken får de som står rundt den dømte, et hellig ansvar: Å vise omsorg, be for, lære selv å be og hjelpe til å bruke Guds ord og delta i nattverden, så den dømte kan leve og vokse i den kristne tro. Dette hellige ansvaret tar kirken på alvor gjennom sin undervisning og læring. Innholdet i fadderansvaret speiler både kjennskap til Bibelens fortellinger, kirkens tro og

tradisjon, kristen tro i praksis og hjelp til livsmestring og livstolkning. Dette utdypes videre i innholdsdelen i kapittel 5.

Gud, vår skaper

Gud skapte verden, og så at det var godt. Alt det skapte er elsket av Gud og har en uendelig verdi. Dette synet på mennesket og alt det skapte er grunnleggende i kirken. Alle mennesker, uavhengig av funksjonsevne, kjønn, etnisitet, sosial status, legning og identitet, skal få mulighet til å delta som likeverdige i kirkelig undervisning og læring. Det er ulike grunner til at ikke alle ønsker eller kan komme til kirken, og derfor må kirken også gi tilbud på andre arenaer.

Å være skapt er å være utlevert til verden. Et kristent menneskesyn forholder seg også til at mennesker sårer hverandre og gjør feil, både som enkeltmennesker og som fellesskap. Når man i kirkelig undervisning og læring skal snakke sant om å være menneske, må det snakkes både om det å være skapt i den treenige Guds bilde og om det som er vondt, urettferdig og utilstrekkelig. Samtidig er det kirkens tro og håp at døden og det onde ikke har det siste ordet.

Jesus Kristus, vår frigjører

Jesu Kristi oppstandelse fra de døde viser at Gudsrikets krefter ikke stanses av døden. Livet seiret, og lyset skinner i mørket. Dette gir håp for framtiden og for verden, for mennesker i alle aldre og til alle tider. Derfor er det et mål i kirkelig undervisning og læring at stadig nye mennesker skal få del i dette håpet.

Lovet være Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, han som i sin rike miskunn har født oss på ny til et levende håp ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde!

1 Pet 1,3

Gjennom at Gud ble menneske, har Gud kjent menneskelige livsvilkår på egen kropp. Mennesker i dag lever under de samme livsvilkårene. Barn, unge og voksne i kirken har derfor egen myndighet i møte med tekster, fortellinger og forestillinger. Kunnskap om kristen tro og bibelfortellinger er markert mindre enn for noen tiår siden. Like fullt må kirkelig undervisning og læring ta utgangspunkt i og anerkjenne menneskers erfaring og kunnskap. Barn, unge og voksne er troende subjekter i sin egen læringsprosess og sin egen spiritualitet.

Da Gud ble menneske i Jesus Kristus, skjedde det på et bestemt sted til en bestemt tid. Det er den eneste måten å være menneske på. Dette innebærer at alle ser seg selv, verden og kristen tro gjennom egne erfaringer, egne liv og egne «briller». Hverken historien eller kristen tro er nøytrale, men åpne for tolkende tilbakeblikk og nye spørsmål. Hvilke erfaringer har blitt ansett som gyldige? Hva slags virkelighetsforståelse har hatt forrang foran andre? Hva har blitt sett på som verdifullt? Hvilke kropper regnes som normen? Det er nødvendig å stille spørsmål rundt hvem som har hatt makt til å tolke og definere kristen tro, både før og i dag. I Norge har særlig samer og kvener opplevd hvordan kristendom og imperialism har vært vevd sammen. Samtidig har også andre grupper erfart at det ikke var plass i det

kristne fellesskapet. Alle som på ulike måter er i en minoritetssituasjon, skal erfare at deres bakgrunn er verdifull og at kirkens rom er trygt. Å snakke om makt og privilegier er ikke bare forankret i inkarnasjonsteologien, men også i det skapelsesteologiske. En bærekraftig verden trenger et menneskesyn og et natursyn som ser på alt det skapte med godhet, og som står opp mot urett ved å handle og utfordre undertrykkende maktstrukturer. Å gi hjelp til nettopp dette, er sentralt i kirkens arbeid med undervisning og læring.

Hellig Ånd, vår livgiver

På gresk og hebraisk er ordet for *ånd* det samme som for *pust*. Guds ånd svedde over vannet ved skapelsen. Da disiplene var så redde at de stengte seg inne etter korsfestelsen, stod den oppstandne midt i bland dem, åndet på dem og ga dem sin fred. Den hellige ånd skaper liv og fornyer, og den minner om at Gud virker på måter mennesker ikke har kontroll over. Ånden gjør ordet levende, gjør troen levende og slutter aldri å skape noe nytt i verden og i menneskers liv. Dette konstituerer også kirkelig undervisning og læring i Den norske kirke.

«Jeg tror på en hellig, allmenn kirke», lyder den apostoliske trosbekjennelsen. Kirken er både hellig og alminnelig. Den er fellesskapet av de døpte, der ordet forkynnes og sakramentene forvaltes, men også byggene og stedene der mennesker kommer sammen. Fordi kirkelig undervisning og læring både er formaliserte undervisningsaktiviteter og skjer i ikke-formelle sammenhenger, kan man forstå kirken som et lærende fellesskap. I dette lærende fellesskapet varierer det både hvem som møtes og hvor ofte. Kirken ser verdien i de fellesskapene som oppstår der og da; både de store og de små. Det er kirkens tro at Gud er til stede ved sin Hellige ånd i de møtene som skjer. Derfor ligger det i kirkens natur å være åpen og inviterende, i troen på at Den hellige ånd gir liv til tro og fellesskap.

*For Gud ga oss ikke en ånd som gjør motløs;
vi fikk Ånden som gir kraft, kjærlighet og visdom.
2.Tim 1, 7*

Å leve i stadig velsignelse - *Sivdnidit*

Et godt utgangspunkt for kirkelig undervisning og læring er at alle mennesker er underveis, både i livet og troen. Det nordsamiske verbet *sivdnidit* [sivdniditt]¹ er en måte å nærme seg dette på. Det kan oversettes både med å skape og med å velsigne, og er en religiøs praksis som finnes over hele Sápmi. Det er en måte å kommunisere med både Gud og skaperverket, gjennom ord eller handling. Velsignelsen gjøres i mange ulike situasjoner og er ikke knyttet til kjønn, alder eller spesifikke egenskaper hos den som utfører det, men kan gjøres av alle. Det er en hverdagspraksis med små ritualer som å korse seg, synge for maten og aftenbønn, be en bønn for reisen eller på

¹ [Thefinalversion1.pdf \(uio.no\)](#) "Att leva i ständig välsignelse. En studie av *sivdnidit* som religiös praxis". Lovisa Mienna Sjöberg phd. Teologisk Fakultet, Oslo. 2018.

ulike måter være i dialog. Velsignelsen er en måte å praktisere ydmykhet og takknemlighet, samtidig som det er en påminnelse om ansvaret for hverandre og for alt det skapte. *Sivdnidit*, i en kristen kontekst, er å leve og tolke sitt liv i lys av den kristne tro. Det er også et mål for kirkelig undervisning og læring. For å gjøre det må det store mangfoldet og rikdommen som ligger i ulike tradisjoner tas i bruk, slik kristendommen til alle tider har gjort i de ulike kontekstene den har oppstått og utviklet seg.

Kapittel 3 Å Leve og vokse: Innhold i kirkelig undervisning og læring

Gjennom kirkelig undervisning og læring skal mennesker få se sitt liv og sine erfaringer i lys av kirkens tro og tradisjoner, og kunne leve og vokse i den kristne tro hele livet.

Kirkelig undervisning og læring er en kontinuerlig prosess som knytter tidligere kunnskap og erfaringer til ny og fordypet kunnskap og livserfaring. På denne måten forkynner kirken evangeliet og gjør det relevant for mennesker gjennom livet.

Tre innholdselementer er sentrale i kirkelig undervisning og læring: bibel, tekst og tolkning, kirkens kultur og tradisjon, og kristen tro i praksis. Alle elementene skal bidra til livstolkning og livsmestring.

²⁸ De nærmet seg nå den landsbyen de skulle til, og han lot som han ville dra videre. ²⁹ Men de ba ham inntrengende: «Bli hos oss! Det lir mot kveld, og dagen heller.» Da gikk han med inn og ble hos dem. ³⁰ Og mens han satt til bords med dem, tok han brødet, ba takkebønnen, brøt det og ga dem. ³¹ Da ble øynene deres åpnet, så de kjente ham igjen.

Emmausvandrerne i Lukas 24, 28-31

Bibel, tekst og fortolkning

Bibelfortellingene er sentrale i all kirkelig undervisning og læring. Den enkelte blir kjent med Bibelens innhold, fortellinger, språk og symbolbruk, og lærer selv å bruke Bibelen.

Bibelen har preget den kristne kulturen og har en vesentlig plass i allmennkulturen, språket og kunststartene. Bibelens rolle i samfunnet har endret seg, og mange av fortellingene er ikke kjent for nye generasjoner. Dette utfordrer også måten Den norske kirke jobber med dette på i sin kirkelige undervisning og læring.

Bibelfortellingene er bærende ved de kristne høytidene og gjennom kirkeåret. De er en del av kristen tro i praksis, og skal gi kunnskap og innsikt i kirkens tro og tradisjon. Kunnskap om Bibelen og kjennskap til Bibelens tekster skal bidra til å gi trygghet i egen tro og tradisjon for den enkelte, men også kunne bidra til kritisk tenkning. Bibeltekstene er sentrale for å forstå og delta i kirkens liv og ritualer, samt å kunne tolke eget liv i lys av kristen tro.

Bibelen er slitesterk og relevant i ulike livsfaser og livssituasjoner. Den er skrevet i en annen tid og kultur, og har et språk og et verdensbilde som kan være fremmed. Den består av et mylder av ulike tekster, der noen blir brukt mye og andre lite. Den består av tekster som er rørende, rare, utfordrende, morsomme og mystiske. Det er viktig at kirkelig undervisning og læring tar i bruk et mangfold av tekster fra både det gamle og det nye testamentet. Nettopp mangfoldet av fortellinger gir mulighet til å tolke eget liv, og åpner opp kristen tro på nye måter. Ulike faglige innfallsvinkler knyttet til hvilke tekster som skal brukes og hvordan man bruker dem, er en styrke. Bruk av tekster må tilpasses målgruppen. Samtidig bør man også velge tekster som tar opp vanskelige sider av livet, fordi menneskers livserfaringer vil brytes mot bibeltekstene som leses. Å forholde seg til bibelfortellinger som både handler om kjærlighet, godhet, tro, tilgivelse, men også om tvil, vold, synd og ondskap, bidrar til å gi barn, unge og voksne en tro som bærer gjennom hele livet.

Bibelfortellinger er også et godt utgangspunkt for samtale om livsnære og hverdagsaktuelle temaer som tro og vitenskap, menneskesyn og menneskeverd, utenforskap og ensomhet, brutte relasjoner, sykdom og død, rettferdighet og ulikhet, krig og fred, og utfordringer knyttet til klima, miljø og bærekraft.

²⁷ Filip gjorde seg i stand og dro av sted. Han fikk se en etiopisk hoffmann, en høy embetsmann som hadde tilsyn med skattkammeret hos Kandake, dronningen i Etiopia. Han hadde vært i Jerusalem for å tilbe. ²⁸ Nå var han på vei hjem og satt i vognen sin og leste fra profeten Jesaja. ²⁹ Da sa Ånden til Filip: «Gå bort til vognen og hold deg tett opptil den.» ³⁰ Filip sprang bort, og da han hørte at han leste fra profeten Jesaja, spurte han: «Forstår du det du leser?» ³¹ «Hvordan skal jeg kunne forstå», sa han, «når ingen forklarer det for meg?» Så ba han Filip komme opp i vognen og sette seg ved siden av ham.

Filip og den etiopiske hoffmannen i Apostlenes gjerninger 8,27-31

Kirkens kultur og tradisjon

Kirken forvalter en rik kulturarv og et mangfold av tradisjoner. Dette er viktige kilder for identitet og tro, livstolkning og livsmestring. Den norske kirke er et mangfold av kulturer og tradisjoner. Lokal kirkelig kultur og tradisjon kan åpne for ny forståelse av sted og egen historie. Den kirkelige kulturarven, med sine steder og bygninger, kunst og arkitektur, salmer, materielle og immaterielle kulturminner, gir muligheter for å utvikle teologi som både er stedegen og dialogisk. Kirkearkitektur og -kunst forteller at kirken aldri har vært et rent lokalt eller nasjonalt prosjekt. Arven er og har alltid vært del av et globalt kirkelige felleskap. Både bygg og interiør, kunst og utsmykking setter det lokale inn i en global sammenheng.

Kirken har gjennom hele sin historie skapt identitet og tilhørighet. Samtidig inneholder historien også skyggesider, hvor kirken har skapt avstand og utenforskap. Når kirkens historie formidles, hører en kritisk maktrefleksjon til. Som bibeltekster,

må tradisjon og kultur tolkes på nytt av nye generasjoner, i det mangfoldet samfunnet er.

Kristen tro i praksis

Kirkelig undervisning og læring skal knytte an til levd liv slik at mennesker kan forstå eget liv i lys av bibelfortellingene og tro på den treenige Gud. Det kan skje gjennom gudstjenestedeltagelse, bønn eller det øvrige liturgiske og kirkemusikalske arbeidet i menigheten. Ved å bli kjent med sakramentene, kirkeåret og de kristne høytidene, skal deltakerne få utforske og utvikle trospraksiser og et språk for tro og tvil.

Kristen tro i praksis inkluderer diakonale praksiser. Diakonale praksiser er nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. Disse praksisene er verktøy i møte med utfordringer som hele samfunnet står overfor. Mennesker får verktøy til å leve bærekraftig, og et fellesskap å dele engasjementet med.

Ved å utvikle og oppleve varierte uttrykksformer som kor og annen sang, drama, dans og skapende aktiviteter, skjer læring gjennom gjentakelse, deltagelse og øving. Å delta i, utvikle, utforme, og påvirke innhold og form, styrker eierskapet til det som formidles. Slik åpner forskjellige uttrykksformer for andre måter å lære på. Gjennom ulike kunstformer og -uttrykk skapes fellesskap og opplevelse av tilhørighet. Kirkelig undervisning og læring skal bidra til at den enkelte kan utvikle forståelse og evner til livstolkning og livsmestring, også på andre premisser enn rent språklige.

Livstolkning og livsmestring i kirkelig undervisning og læring

Alt menneskelig angår den kristne tro. Derfor skal all kirkelig undervisning og læring bidra til livstolkning og livsmestring. Mennesker skal få redskap til å forstå seg selv og tilværelsen i lys av relasjonen til Gud, andre mennesker og skaperverket. Menigheten er et lærende fellesskap av barn, unge og voksne som utfyller og utfordrer hverandre på tvers av alder.

Mennesker må få delta med sin livskunnskap og erfaringer, og i møte med kirken få redskaper til å tolke eget liv. Dette er en prosess som varer hele livet, og hver livsfase utfordrer til ny livstolkning og livsmestring. Dette kan gi utrustning til å leve livet i hverdag og høytid, i sorg og glede, i krise og oppbrudd, alene og i fellesskap.

Kapittel 4 Å være og å lære: Pedagogisk grunnlagstenkning og læringssyn

Trosopplæringsreformen la til rette for nyskaping og forskning som over tid har formet læringssyn i Den norske kirke. Læring i kirken skjer på flere arenaer gjennom deltagelse, samhandling og kommunikasjon med andre, og forstås ikke alltid som målrettet og styrt. Læring skjer gjennom fellesskapet: i menigheten møtes troserfaringer, kunnskap om kristen tro og tradisjon, samt livstolkning og livsmestring. Læring skjer gjennom rom: Kirkerommet formidler tro og tradisjon der

både materiell og immateriell kristen kulturarv kommer til uttrykk. Læring skjer gjennom gudstjenestene: Deltagelse på gudstjeneste eller i dåp, konfirmasjon, bryllup eller begravelse gir også erfaringer og berøringer i menneskers liv på en konkret og relevant måte. Kirkelig undervisning og læring kan slik forstås som en del av kirkens mangfoldige tilbud.

Noen aktiviteter i kirken har bestemt undervisnings- og læringshensikt. Undervisning har alltid vært en del av kirkens oppdrag. Samtidig har forståelsen av undervisningens innhold, formål og arbeidsmåter endret seg over tid. Begrepet «undervisning» må forstås bredere enn den tradisjonelle enveiskommunikasjonen fra lærer til elev. Undervisning handler om alle målrettede og planlagte aktiviteter som gjennom varierte arbeidsmåter og metoder legger til rette for at barn, unge og voksne kan oppleve læring. Deltagere i læringsaktiviteter er ikke passive mottakere, men påvirker og preger egen læring. Det som til slutt læres, formes i samspillet mellom den som underviser, deltageren i aktiviteten og læringens innhold. Begrepene «undervisning» og «læring» må sees i sammenheng, og ivaretar sammen den helhetlige tilnærmingen til dette feltet.

Å lære i verden: kontekst for kirkelig undervisning og læring

Innblikk i samfunnsforhold, menneskers livsvilkår og eksistensielle behov er avgjørende for kirken. Forståelse av kontekst er viktig når aktiviteter i kirken skal planlegges. Møtet med kirken kan enten åpne opp for eller skape barrierer for menneskers videre interesse for å delta, utforske, lære og finne sin plass i kirkens felleskap. En kirke som vil invitere alle, må se sin tjeneste sammen med konteksten den virker i.

Kirkelig undervisning og læring i en større sammenheng

Kirkens undervisnings- og læringsfelt påvirkes av læringen som skjer utenfor kirkens tilbud og aktiviteter. Barn og unge lærer om kristen tro og tradisjon på skolen og i barnehagen. Kristen tro og praksis i hverdagen, slik som familietradisjonene, trosformidling og samtaler om tro i hjemmet, er viktig for mange. Spørsmål om religionens plass i det offentlige rom, preger samfunnsdebatten. Digitale medier og nettverk skaper arenaer for både nye troserfaringer og impulser. Det digitale former relasjoner, kommunikasjon og samhandling på nye måter. Forskjellige subkulturer, inkludert kristne nettverk, oppstår på tvers av landegrenser og kulturell, religiøs og konfesjonell tilhørighet.

Utfordringsbilde for kirken som undervisnings- og læringsarena

Dagens samfunn er livsynsåpent og mangfoldig, med tilhørende utfordringer og muligheter. Et komplekst samfunn stiller store krav til den enkelte om å orientere og posisjonere seg. Generasjonsbegrepet er i endring, og generasjonsskifter skjer stadig raskere. I kjølvannet oppstår utfordringer knyttet til felles referanserammer. Digitalisering og sosiale medier skaper nye felleskap, men bidrar også til avstand. Endringer, særlig på digitale arenaer, skjer raskt. Mange opplever at de ikke klarer å følge med. Verden har blitt «mindre», men kan også oppleves som mer fragmentert og utrygg. Krig og konflikter, økologiske kriser og usikkerhet om jordens fremtid

skaper handlingsvilje og engasjement, men også apati. Mange mennesker opplever fysisk eller eksistensiell ensomhet og psykisk uhelse.

Kristen tro og kulturarv er ikke lenger like synlig på samfunnets fellesarenaer. Det er i større grad opp til den enkelte å definere tro, religiøs tilhørighet og praksis.

Kunnskapen om Bibelen og de kristne tradisjonene er markant mindre enn i tidligere generasjoner. Kristne tekster, praksiser, historie, kulturarv og ritualer kan oppleves som et ukjent landskap. Informasjonskildene er mange og til tider uoversiktlige.

Kirkens undervisnings- og læringsoppdrag i et livssynsåpent og mangfoldig samfunn

Kirken kaller alle mennesker til å ta imot evangeliet, tolke sitt liv i lys av budskapet og vokse i troen på den treenige Gud. Alle er invitert til en dypere relasjon til seg selv, skaperverket og Gud.

Kirken vil at alle skal få mulighet til å bli kjent med kildene til kristen tro, livstolkning og livsmestring. Ved å være åpen og inviterende kan kirken møte barn, unge og voksnes eksistensielle spørsmål og søken etter tilhørighet. Kirken kan tilby møter med både Gud, mennesker og verden. I møtene finnes både hvile, ny kraft og handlingsalternativer. Kirken kan bidra kildekritisk og reflektert i samtaler om tro og religion og slik hjelpe mennesker til å navigere i det religiøse landskapet.

Å være med i felleskapet: tilhørighet og trygghet

Mennesker som kommer i kontakt med kirken, har variert bakgrunn og ulike motivasjon. Å være sett og ønsket er både et grunnleggende menneskelig behov og avgjørende for læring. Læring skjer best der man ønsker å være. For at kirkens undervisnings- og læringstilbud skal oppleves lystbetont, livsnært og relevant for den enkelte, må det legges til rette for at alle kan delta. Universell utforming, kultursensitivitet og inkluderende og dialogisk tilnærming kan bidra til kirken blir et godt sted å være og en god arena for læring.

Deltagelse er en viktig forutsetning for undervisning og læring i kirken, men deltagerrollen kan forstås forskjellig. Man kan forstå deltagelse som å være aktivt involvert og ha ansvar og oppgaver. Deltakelse kan også bety å skape noe sammen og å dele opplevelser og erfaringer. Ikke minst kan det å delta bety å være med i et felleskap uten forventning om bidrag og prestasjon. For å nå ut til alle, må kirken også legge til rette for deltagelse på andre arenaer enn kirkebygg og menighetshus.

Interkulturell forståelse og et mylder av mangfold

Kirken består av et stort mangfold. Ulike mennesker bidrar i fellesskapet utfra sin egenart. Geografisk, etnisk og kulturell tilhørighet, språk og dialekt, sosioøkonomisk bakgrunn, seksuell identitet, kjønnsidentitet, funksjonsgrad, erfaringer, kompetanse, interesser og familiesituasjon er noen av faktorene i menneskers bakgrunn. Dette bidrar til den enkeltes unike forforståelse og forkunnskap. Ulike referanserammer har innvirkning på hvordan den enkelte oppfatter og tolker tekster, praksiser og nye erfaringer. Referanserammene har også innvirkning på hvor mottakelig mennesker er for læring.

Møter mellom mennesker med ulike referanserammer fordrer åpenhet, respekt og interkulturell kompetanse. Interkulturell kompetanse har overføringsverdi til alle kirkelige undervisnings- og læringsammenhenger der forskjellige kulturer og subkulturer, identiteter og interesser møtes.

Når mennesker opplever at deres kultur, språk og trosfortelling blir tatt på alvor, kan de lettere finne seg til rette i kirkens felleskap. Bruk av ulike språk er nødvendig for å bekrefte deltageres identitet. I møte mellom forskjellige kulturelle og språklige uttrykk kan det også oppstå ny kunnskap og dypere forståelse for seg selv og andre. Bevist holdning til språk åpner dermed for inkluderende og dialogisk kommunikasjon. Musikk og kunst bærer også i seg et språk som er både identitetsbekreftende og identitetsskapende. Kirken har for eksempel et tradisjonsrikt korarbeid som kan bidra både til læring og felleskap for alle aldre.

Å lære på forskjellige måter: pedagogisk tilnærming

Mindre kjennskap til kirke og kristendom gir større behov for grunnleggende innføring. Lavere oppslutning om tradisjonelle kirkelige møteplasser gir større behov for at den kirkelige undervisningen skjer i nye medier. Samtidig må kunnskapsbegrepet i kirkens undervisnings- og læringskontekster forstås bredere enn den tradisjonelle tilegnelsen av kognitiv kunnskap. Det inkluderer grunnleggende faktakunnskap og kjennskap til sentrale begreper, fortellinger og gjenstander (artefakter), men også praktisk kunnskap om hvordan troen utøves i kirkerommet, i det kristne fellesskapet og i hverdagen. Kunnskapen kan også være taus og ligge i kroppen. Erfaringer eller opplevelser kan gjøre at man «vet» noe uten å kunne uttrykke det verbalt.

Kunnskap utvikles videre når den brukes. Når man reflekterer, utforsker og bruker kunnskapen i praksis, åpnes det for større innsikt. Slik settes det nye man lærer inn i en større sammenheng. Det levde livet veves sammen med den enkeltes forkunnskap og andres kunnskapsbidrag fra både fortiden og samtiden.

Gjennom kirkelig undervisning og læring kan den enkelte forstå seg selv og andre mennesker som del av en større fortelling. Når undervisningen og læringen oppleves livs- og trosrelevant, kan det også bidra til større motivasjon for å lære mer og å delta i kirkens felleskap. Livs- og trosrelevant undervisning i kirken vil derfor styrke både det enkelte mennesket og fellesskapet. Det kan bidra til at barn, unge og voksne kan tolke livet sitt og hendelser i samfunnet og verden i lys av et kristent verdens- og menneskesyn. Slik kan mennesker i alle aldre få hjelp til å utforske og besvare sine eksistensielle spørsmål og bidra konstruktivt til samtalen om tro, tvil og håp.

Jesus brukte aktivt referanser fra menneskers hverdagsliv, kulturarv og felles erfaringer. I Bibelen fortelles det at Jesus «underviste dem om mange ting og la fram sin lære i lignelser» (Mark 4, 2a), men at han også forklarte lignelsene for disiplene (Luk 8, 9-15). Andre steder finnes eksempel på at han stiller spørsmål og motspørsmål (eks. Luk 9, 18-22; Matt 15, 21-28) eller viser eksempler på handlemåter og praksiser (eks. Luk 19, 1-12 og Joh 13,4-17). Jesus var også medvandrer og samtalepartner, og han delte både opplevelser og erfaringer med sine disipler (eks.

Luk 24,13-35 og Joh 21, 9-13). Slik nærmet Jesus seg ulike mennesker på ulike måter. Også dagens kirkelige undervisning og læring må ta i bruk et stort spekter av arbeidsmåter og metodiske verktøy i møte med mangfold av mennesker. I alt sitt virke var Jesus utadrettet og grensesprengende for å forkynne evangeliet om Guds rike. Slik må også kirken være utadrettet og oppsøkende når den skal tilby undervisning og læring for nye mennesker. Det er naturlig å se på hvilke møteplasser som eller finnes i lokalsamfunnet, og være en aktiv bidragsyter på disse.

Å være i faglig utvikling og fornyelse

Det pedagogiske faget er i stadig utvikling. Ny viten og forståelse kan åpne tradisjonsrikt innhold og vise nye tolknings- og anvendelsesmuligheter. Kirkelig undervisning og læring må fortløpende reflektere rundt pedagogisk forståelse, kunnskap, virkemidler og verktøy i møte med mangfold og endringer.

For å forstå og ivareta mangfoldet i forskjellige læringskontekster, trenger det kirkelige undervisnings- og læringsfeltet å samhandle med andre fagfelt. Nyere forskningsbasert kunnskap innen for eksempel nyere læringsteorier, musikkpedagogikk, neuropsykologi, spesialpedagogikk, sosialpedagogikk, diakoni og teologi kan bidra til å utvikle pedagogikken. Listen er ikke uttømmende, men inviterer til å reflektere over nye muligheter knyttet til tverrfaglig samarbeid der flere fagområder kan bidra med sin egenart.

Kapittel 5 Likeverdig deltagelse og medvirkning

Alle mennesker skal uavhengig av alder og funksjonsnivå ha mulighet til å delta i menighetens felleskap og å få oppfylt sine religiøse rettigheter. Dette inkluderer tilgang til sosiale nettverk, læring, personlig utvikling og felleskap. Særlig barn og unge, mennesker i sårbare livssituasjoner og mennesker med nedsatt funksjonsevne har stort behov for fritidsarenaer uten fokus på prestasjon.

Noen grupper mennesker har i mindre grad enn andre muligheter til å være aktive medborgere. Medborgerskap handler om at alle mennesker får likeverdig behandling og har de samme mulighetene for deltakelse og tilhørighet. Funksjonshemming, fattigdom eller kulturell bakgrunn er eksempler på årsaker til at enkelte grupper opplever utenforskap, marginalisering og ensomhet. Kirken må utfordre de grensene som med eller uten hensikt settes opp mellom mennesker og evangeliet, slik at den brede invitasjonen til kirkelig undervisning og læring kan være reell.

Prinsipper for likeverdig deltagelse i kirkelig undervisning og læring

Kirken inviterer alle døpte og interesserte til undervisning og læring. Da må tilbudet være tilgjengelig og åpent for alle. Felleskap skal preges av anerkjennelse og likeverd der barn og voksne kan delta på egne premisser og oppleve tilhørighet. Det forutsetter at undervisningen er både relasjonsbasert og preget av kunnskap om menneskerettigheter, menneskelig mangfold og sårbarhet. Universell utforming og individuell tilrettelegging skal ivaretas. Man bør unngå bruk av bygg, rom og steder med dårlig tilgjengelighet. Det må sikres at aktiviteter ikke ekskluderer enkelte grupper eller individer.

Den enkeltes behov for trygghet og støtte krever fleksibilitet og oppmerksomhet. Undervisnings- og læringsaktiviteter som har rom for stort mangfold av deltagere, bør prioriteres. Samtidig vil det være behov for individuell tilpasning og egen undervisning for enkelte deltagere. Man må ha høy bevissthet om når disse trengs og hvilke konsekvenser de kan ha.

Rammene for undervisningen må legge til rette for at det er tilstrekkelig tilfang av menneskelige ressurser, tid, tverrfaglighet og kompetanse for å kunne innfri målet om likeverdig deltagelse.

Barrierer for deltagelse

Mennesker med funksjonsnedsettelse skal i kirkelig undervisning og læring oppleve anerkjennelse, tilhørighet og tilgjengelighet. Derfor er det viktig å identifisere, redusere og fjerne funksjonshemmende barrierer. Individuell tilrettelegging krever at det er tillitt mellom de involverte. Tillitt er vanskelig å bygge dersom kunnskap mangler og barrierene er store.

Funksjonshemmende barrierer kan være både fysiske, sosiale og kulturelle. Manglende universell utforming og individuell tilrettelegging utestenger mennesker fra likeverdig deltakelse. Både deltakere, frivillige, ansatte, foreldre og pårørende blir ekskludert dersom lokaler, undervisningsmateriell og pedagogikk ikke er tilgjengelig for alle. Ekskluderende holdninger kan komme til uttrykk gjennom språk, sosiale praksiser, makt, normer, strukturer, prioriteringer av ressurser og mangel på informasjon.

Medborgerskap, demokrati og representasjon

Medborgerskap betyr i religiøse sammenheng å kunne delta, ha et trosliv, delta i felleskap og være et religiøst subjekt. Det innebærer å få lov til å sette egne ord på religiøse erfaringer, stille spørsmål og undre seg, og velge grad av deltagelse og medvirkning.

Kirkelig undervisning og læring skal anerkjenne og styrke alle barn, unge og voksne rett til å være aktive samfunnsborgere som kan utøve innflytelse og medvirkning. Så lenge noen personer og grupper ikke har de samme mulighetene som alle andre, er det behov for å jobbe aktivt med dette.

Lokalt bør det legges til rette for prosesser som gir deltakerne mulighet til å påvirke undervisnings- og læringsaktiviteter. All medvirkning bør være reell, frivillig, alderstilpasset, informert og representativ. Barn, unge og voksne bør delta aktivt i planlegging og evaluering av aktiviteter. Ansvar for barns medvirkning ligger hos den voksne.

Ofte bidrar universell utforming av læringsmiljøet til bedre læring for alle deltagere. Når det legges til rette for et mangfold av mennesker med variasjoner i funksjonsevne, psykisk helse og med forskjellige lærevarer, utvides felleskapets repertoar for uttrykk og samhandling.

Kapittel 6 Samisk kirkeliv: likeverdig og livskraftig. Samisk språk, kultur og livsanskuelse

Det er tre formål ved å inkludere samisk i plan for kirkelig undervisning og læring. Det skal først og fremst styrke menighetenes forutsetninger for å kunne møte mennesker med samisk tilhørighet på en måte som ivaretar deres behov. Dette inkluderer kirkelige tjenester på samiske språk, og andre tjenester som er forankret i den samiske kulturen. Det andre formålet handler om å gjøre kjent samiske tradisjoner for alle menigheter. Det tredje formålet er at samer gis mulighet til å forme sitt eget kirkeliv i pakt med en samisk selvforståelse. Disse tre formålene er med på å fremme samisk kirkeliv som en del av Den norske kirkes tradisjon.

Forankring i samisk kultur

Samisk kirkeliv kan inkluderes på ulike måter på. Menigheter som ligger i tradisjonelle samiske kjerneområder vil som oftest ha god tilgang både på kirkelig ansatte og frivillige som er samiskspråklige, og som har kompetanse i samisk kultur og samfunnsliv. Her vil også mange som oppsøker kirken være mennesker som har samisk tilhørighet. I andre menigheter hvor det samiske er i minoritet og mindre synlig, er det også naturlig å innlemme samiske elementer. Det kan brukes synlige identitetsmarkører og kulturuttrykk slik som samisk språk, kirkekunst, håndverkstradisjoner i kirketekstiler og salmesangtradisjoner. Det kan også finnes mer usynlige verktøy som for eksempel å ha en samisk pedagogisk tilnærming i møte med barn, unge og voksne. Å variere mellom ulike måter å forankre kirkelig undervisning og læring i samisk kulturforståelse, vil være en styrke for den enkelte menighet.

De samiske språkene er en del av kirkens språk

Språk er viktig i kommunikasjon og som formidler av måter å se verden på. Språk er identitet og skaper tilhørighet, både for enkeltindividet, men også for et samfunn som helhet. Både sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk er offisielle språk i Norge. De lokale forhold rundt menigheten og dets geografiske plassering avgjør bruken av språk. Å få høre, se eller lese sitt hjertespråk i kirken sender et signal om at man hører til fellesskapet. Et mangfold av språk i gudstjenester og andre kirkelige møteplasser, synliggjør kirken som et globalt fellesskap.

Noen steder vil det samiske språket være hovedspråket, andre steder vil samisk språk være mindre brukt. Mange samer mistet språket sitt på grunn av fornorskingsprosesser og fikk dermed ikke mulighet til å videreføre den språklige arven til egne barn. I kirken er det samiske språket likeverdig med det norske. Det betyr ikke at språkpraksisen er eller bør være lik i alle menigheter, men at samisk anerkjennes på linje med norsk.

Muntlig og praktisk tradisjonsformidling i samisk sammenheng

Mange meningsbærende hverdagspraksiser i samiske samfunn er blitt og blir fortsatt muntlig kommunisert fra en generasjon og til neste. Slike praksiser danner basis for en uskreven kulturkunnskap. Den kan være vanskelig å oppdage for en

utenforstående, men vil for mange samer gi dyp mening, og være en del av en indre kulturarv som formidles fra generasjon til generasjon. Dette gjelder også kristne tradisjoner og praksiser, som ofte blir med videre med de som flytter fra mindre steder og til byer. Et eksempel på dette er sivdnidit (velsigne/velsignelse på nordsamisk) som beskrives i kapittel 2.

Kunnskap som uttrykkes gjennom relasjoner har stor verdi i det samiske samfunnet, og er et betydelig verdigrunnlag som mange urfolk verden over deler. Mange urfolk har ikke tradisjon for å danne akademiske institusjoner som skriftliggjør muntlig kunnskap. Dette gjør at mange samiske tradisjoner er sårbare i møte med akademisk begrunnet kunnskap. De er sårbare fordi de fra et utenfraperspektiv kan betraktes som overtro og ikke i overenstemmelse med kirkens liv og lære, mens de fra et innenfraperspektiv oppleves som en naturlig del av en samisk kristendomsforståelse.

Samisk natursyn som grunnlag for bærekraftige vaner

Bærekraft har et sosialt aspekt hvor likeverd er et grunnprinsipp, og menneskerettigheter er det viktigste utgangspunktet for dette. I noen saker vil arbeid med urfolksspørsmål falle sammen med kirkens engasjement med klima og miljø og skaperverk. Dette henger sammen med kirkens urfolksarbeid både i Norge og internasjonalt, der kirken jobber for å løfte urfolks verdighet, livsvilkår og rettigheter. I en samisk virkelighetsforståelse er alt liv knyttet sammen til en helhet. Dette er grunnlaget for et samisk natursyn. Menneske og natur er det samme og deler et felleskap i skaperverket. Samisk syn på naturen kan være en kilde til bærekraftig forvaltning av naturen.

Å tilnærme seg det samiske på ulike måter

Samisk kirkelig undervisning og læring kan og bør tilnærmes på ulike måter. I Norge finnes det samiske tradisjonelle områder fra nord til sør. Å inkludere det samiske er like viktig uansett hvor i landet den kirkelige undervisningen og læringen foregår, og er ikke forbeholdt de områder i Sápmi hvor mange i befolkningen definerer seg som samer. En tankegang om at det samiske bare er et lokalt anliggende i tradisjonelt samiske kjerneområder, gjør at den øvrige befolkningen ikke blir kjent med samisk kirkeliv. Det er også et stort mangfold og variasjon innenfor samisk kultur og kristendomsforståelse. Det krever at kirken våger å nyansere bildet av hva det samiske er. Innholdet i samisk kirkelig undervisning og læring vil av den grunn variere fra sted til sted.

Eksempler på samiske kristne tradisjoner er hjemmedåp av barn, utdeling av komsekuler til nydøpte barn, stort antall gudforeldre ved stadfestelse av dåp i kirken, bruk av kofte ved konfirmasjon og bruk av eldre konfirmasjonsliturgi, samiske salmesangtradisjoner, lokale samiske begravelsestradisjoner, og bruk av joik som del av kirkens liturgi. Dette er tradisjoner som det er viktig å være oppmerksom på og ha respekt for. Det finnes store lokale variasjoner rundt samiske kristne tradisjoner. Ethvert sted har sin historie og sine mennesker som har levd og satt sine spor der. Dette er svært viktig i samisk sammenheng og synliggjør at mennesker henger sammen som en helhet; forfedrene lever videre i de som lever nå.

Fornorskningens etterdønninger og forsoning i praksis

Fornorskningspolitikken som norske myndigheter førte mot samene, og kirkens historiske medvirkning til undertrykkningen av samene, fikk store konsekvenser for samers identitet og kultur. Generasjonstraumer er en av konsekvensene, og disse videreføres fra generasjon til generasjon. Disse er som usynlig sår, i den forstand at de ikke vises utenpå kroppen, men er virksomt i menneskers selvfølelse og selvforståelse. Fortidens opplevelser som vever seg inni nåtidens forhold. Det kan være gjennom strukturer i samfunnet som ikke er synlige for majoritetssamfunnet, fordi man ikke selv ser de privilegier man innehar som majoritet. Ett slikt privilegium er at de fleste gudstjenester og kirkelige handlinger gjennomføres på majoritetsbefolkningens hjertespråk. Norge har kommet langt med tanke på samenes politiske rettigheter som urfolk. Det kulturelle og personlige tapet som mange samer har erfart, har samtidig fortsatt sterke ettervirkninger.

Det kan være vondt å bli minnet om denne skyggesiden av kirkens møte med det samiske. Samtidig har kirken mulighet til å gjøre noe positivt i dag. Nå tør fellesskapet å sette ord på vanskelige hendelser som har blitt påført et folk. Slik kan kirken ta et oppgjør med fortidens feilgrep. Kirkelig undervisning og læring kan løfte opp menneskeverd og mellommenneskelig relasjoner, med utgangspunkt i Gudsrelasjonen. Kirkens tale om forsoning kan åpne opp for å gjenopprette brutte relasjoner mellom samer og majoritetssamfunnet. Kirken må gi rom for enkeltmenneskets historie. Det teologiske språket må samtidig fange opp forsoning på gruppenivå, og det må forankres i samisk kultur og virkelighetsforståelse. Da er det forsoning i praksis.

Kapittel 7 Samarbeid om kirkelig undervisning og læring

Den norske kirke har en grunnlovsforankret særstilling i et livssynsåpent samfunn. I hver kommune i landet finnes kirker. Samarbeid med andre institusjoner på stedet er viktig for å skape et godt lokalmiljø. Å være en aktiv samfunnsaktør kan være å samvirke når det gjelder for eksempel skaperverket, fattigdomsbekjempelse, inkludering, fred - og forsoningsarbeid og vern om menneskeverdet. Organisasjoner, frivillighetsarbeid og andre institusjoner kan være aktuelle samarbeidspartnere for kirken. Samarbeid kan også bidra til å skape nye arenaer for kirkelig undervisning og læring. Kirkelig undervisning og læring som skal ha en større målgruppe enn medlemmer av kirken, må være utadrettet og åpen mot andre aktører i lokalsamfunnet.

Samarbeid med hjemmet og faddere

Foreldre, foresatte og faddere er sentrale i kirkelig undervisning og læring, slik det er formulert i fadderansvaret. De er barn og ungdoms viktigste omsorgspersoner, og sentrale i videre relasjoner gjennom livet. Hjemmets holdning til kirken har stor betydning for barn og unges engasjement og deltakelse. Menigheten og hele kirken skal på sin side bidra til at foreldre, foresatte og faddere kan utøve fadderansvaret. Kirken skal utfordre, invitere og gi tydelig uttrykk for hva den kan tilby.

Ved å bidra med opplegg og materiell som er enkelt å ta i bruk i hjemmet og for faddere, er Den norske kirke med på å støtte opp om kirkelig undervisning og læring i hjemmet. Tidsavgrensede aktiviteter for barn og unge er en anledning til å invitere bredt, etablere relasjoner og tilby hjelp og støtte. Barn og deres omsorgspersoner kan samtidig være forhindret fra å komme til en aktivitet. Derfor må kirken også tilby ressurser direkte til hjemmet, enten det handler om bøker, materiell eller digitale ressurser. En kirke som ønsker å nå alle, er ikke ferdig med arbeidet før alle faktisk er nådd.

Samarbeid med organisasjoner

Menighetens arbeid gir gode muligheter for samarbeid med ulike foreninger, ressursmiljø og institusjoner, som for eksempel kulturskole, speidere, idrettslag, korps, og historielag. Dette bidrar til synliggjøring av kirken i lokalsamfunnet og kan hjelpe menigheten med å utvikle tilbud med høy kvalitet.

De frivillige kristne organisasjonene er særlig viktige samarbeidspartnere for menighetene. Dette gjelder ikke minst gjennom organisasjonenes barne- og ungdomsarbeid, inkludert korarbeid og ledertrening. Organisasjonene har erfaring, kompetanse, organisasjonsapparat og vilje til å spille en rolle i kirkens undervisning og læring. De er bygget på frivillighet og har spisskompetanse på sine felter. For kirken er det en styrke at mennesker kan komme i kontakt med kristne miljøer med ulikt særpreg og profil. Derfor bør det alltid søkes samarbeid med de frivillige kristne organisasjonene knyttet til arbeid i menigheten. Arbeid som er innmeldt i en organisasjon, skal være medlemsstyrt og ha en økonomi som er atskilt fra menighetens økonomi.

«Kirkens unge» er en strategisk plattform for forpliktende samhandling mellom kirken og de kristne barne- og ungdomsorganisasjonene. Det er utarbeidet veiledning til plattformen som legger til rette for ryddig samarbeid. Veiledningen berører organisering av kirkens barne- og ungdomsarbeid, hva man bør tenke på ved inngåelse av forpliktende samhandlingsavtaler, og samspillet mellom menigheten og organisasjonens lokallag.

Skole, barnehage, SFO

Kirkelig undervisning og læring inkluderer også kirkens samarbeid om undervisnings- og læringsrelaterte aktiviteter med barnehager, skoler og SFO. Kirkens samarbeid med disse skal være i tråd med det til enhver tid gjeldene lovverk og planverk for disse. Aktiviteter som skjer i dette samarbeidet kan ikke være forkynnende, men de kan like fullt inneholde viktig læring. Den norske kirke er en ressurs for å oppfylle kompetansemålene i skolen, og målene i barnehagens fagområder. Kirkens materielle og immaterielle kulturarv kan bidra til opplevelser, undring, utforskning og dybdelæring for alle barn og unge, uavhengig av tro og livssyn. Gode avtaler og planer skaper forutsigbarhet og er forutsetning for å lykkes med dette samarbeidet.

Samtidig som samarbeid med SFO skal skje i tråd med rammeplanene for SFO, kan Den norske kirke fritt etablere tilbud i SFO-tiden. Den norske kirkes rammeplan for den aktuelle aldergruppen beskriver dette nærmere.

Samarbeid med frivillige

I en luthersk kirke gir dåpen del i det allmenne prestedømme, og den dømte blir en del av menighetens fellesskap. Frivillige medarbeidere er ikke de ansattes medhjelpere, de er del av selve menigheten. Sammen er alle bærere av kirkens felles oppdrag i verden. Menighetens ansatte har gjennom sine tjenesteordninger og arbeidsbeskrivelser medansvar for å stimulere og legge til rette for frivillig medarbeiderskap. God organisering av frivillighet handler på den ene siden om å tilrettelegge for at ressurser og engasjement tas i bruk hos alle som vil bidra. På den andre siden handler organisering om å sikre rammer og rutiner som bidrar til trygghet og god etisk praksis, samt sørge for å kommunisere om kirken slik at det skaper motivasjon til å bidra.

Mennesker kan bidra på ulike måter ut fra sin kompetanse, nådegaver og interesser. Dette er en naturlig del av å høre til og vokse som kristen i fellesskapet. Frivillige kan gå inn i en forbønnstjeneste eller givertjeneste, de kan ha lederansvar som tillitsvalgte i menighetens råd og utvalg. De kan planlegge, lede og gjennomføre undervisnings- og læringsaktiviteter eller delta som medhjelpere med mer begrenset ansvar i samspill med andre frivillige og ansatte. Frivillige skal bidra med meningsfulle oppgaver som del av en større sammenheng, gjennom sosialt fellesskap og bruk av sine interesser og sitt engasjement. Menigheten må derfor aktivt legge til rette for at flest mulig frivillige medarbeidere ønsker å være med i arbeidet. God frivillighetsledelse tilrettelegger for at mangfoldet, ressurser og egenskaper kan komme til sin rett, og at samspillet mellom de frivillige og mellom frivillige og ansatte blir godt.

En vanlig tilnærming til frivillighet er å ta utgangspunkt i oppgaver som skal løses. En annen tilnærming er å ta utgangspunkt i enkeltmennesket med sin motivasjon, sine evner og ressurser, og legge til rette for at dette engasjementet kan utfoldes. Det betyr at den enkelte kan få bruke seg selv, sine ideer og sine personlige ressurser. En slik tilnærming kan være med på å skape sterkere tilhørighet og gi opphav til nye initiativ. I praksis betyr dette at aktivitetsmangfoldet i en menighet springer ut fra de mennesker og ressurser som finnes i fellesskapet i stedet for et sett av oppgaver som skal løses. Dette er avgjørende for å vitalisere folkekirken i bred forstand og for å styrke demokratiet i kirken.

Kapittel 8 Lokalt planarbeid

Etter at Plan for trosopplæring ble vedtatt i 2009, gjorde menighetene et omfattende arbeid med lokal trosopplæringsplan. Dette har skapt en helhet i menighetens trosopplæringsarbeid. I 2023 ble «Kirka vår – samlet plan for arbeidet i soknet» lansert. Rammen for planarbeidet i soknet er derfor samlet plan framfor arbeid med planer for henholdsvis trosopplæring, diakoni og kirkemusikk.

Det er nødvendig at menigheten ser på sine aktiviteter knyttet til kirkelig undervisning og læring på nytt. Plan for trosopplæring delte den lokale planens innhold inn i tre hovedtemaer: livstolkning og livsmestring, kirkens tro og tradisjon, og kristen tro i praksis. I plan for kirkelig undervisning og læring deles innholdet inn i hovedtemaene bibel, tekst og tolkning, kristen tro i praksis og kirkens kultur og tradisjon. Trosopplæringsplanen fra 2009 har målgruppe barn og unge i alderen 0 til 18, mens plan for kirkelig undervisning og læring har alle aldersgrupper som målgruppe. Trosopplæringsplanen fra 2009 omfattet alle døpte, mens målgruppen for kirkelig undervisning og læring skal være alle døpte og alle interesserte. Trosopplæringen hadde i en oppbygningsfase sterk vekt på tidsavgrensede breddetiltak. Erfaringene fra arbeidet med trosopplæring har vist at det er nødvendig å se kontinuerlige og tidsavgrensede aktiviteter og tilbud under ett, og i større grad se all kirkelig undervisning og læring i sammenheng. Det er viktig at Den norske kirke fastholder breddeperspektivet på mye av sitt tilbud innen kirkelig undervisning og læring, men dette står ikke i motsetning til kontinuerlig arbeid. For å nå målet om at stadig nye mennesker skal kunne leve og vokse i den kristne troen, bør det være et mangfold av tilbud som er både grunnleggende og fordypende, som treffer både bredt og smalt. Samlet fordrer dette en gjennomgang av menighetenes aktiviteter knyttet til kirkelig undervisning og læring. Dette forutsetter ikke at menighetsrådet formulerer nye tekster om undervisning og læring, men at rådet vurderer hvordan aktiviteter kan være tilpasset overordnet del og rammeplaner. I dette ligger også en kontinuerlig samtale om hva som fungerer i møte med nye muligheter og behov.

Gjennomgangen skjer som del av samlet plan for arbeidet i soknet, som omfatter både undervisning og læring, diakoni, kirkemusikk og annet arbeid. I samlet plan utfordres menigheten til å reflektere rundt kjennetegn til sokn og lokalmiljø, utfordringer og ressurser, før menighetsrådet kan vedta satsinger for en planperiode. Menighetsrådet vedtar så hvilke faste aktiviteter som skal skje i menigheten i planperioden. Kirkerådet og bispedømmerådene følger opp samlet plan med kursing og veiledning i bruk av denne. Veiledningsmateriell knyttet til samlet plan beskriver prosessen fram mot vedtatt plan nærmere, inkludert hvordan ansatte, frivillige, mennesker i soknet og andre aktører i lokalsamfunnet involveres.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet

Dato: 14.02.2023

Vår ref: 23/00819-1

Deres ref:

Høringsnotat - Ny Plan for undervisning og læring

Bakgrunn for høringen

Bakgrunnen for denne høringen har fem trinn, med tilhørende saksdokumenter som gir innsikt i arbeidet som er gjort underveis:

- Kirkerådet nedsatte i mars 2020 et utvalg for å gjennomgå trosopplæringen i Den norske kirke. [Utvalgets mandat](#) berørte både organisatoriske forhold og innholdet i trosopplæringen.
- I sin rapport "[Helhet, integrering og sammenheng i kirkelig undervisning og læring](#)" kom utvalget med en rekke anbefalinger for arbeidet med trosopplæring framover.
- Kirkerådet behandlet rapporten i [KR 06/22](#) og vedtok ulike former for oppfølging, blant annet å sende en del av anbefalingene på høring.
- Kirkerådet behandlet høringssvarene i [KR 74/22](#), og i saksdokumentet er [høringen oppsummert](#). Med bakgrunn i høringssvarene vedtok Kirkerådet å iverksette arbeid med ny plan for undervisning og læring, i form av en overordnet del og seks rammeplaner.
- [Kirkerådet behandlet ny overordnet del på møtet 9.-10. februar 2023](#) og vedtok å sende denne på høring.

Etter høringen skal overordnet del behandles av Kirkerådet og av Bispemøtet, før den endelige behandlingen som er planlagt til Kirkemøtet 2024.

Eksisterende plan for trosopplæring «[Gud gir, vi deler](#)» er en kombinasjon av overordnet del, en rammeplan og et ressursdokument. Ny plan for kirkelig undervisning har en annen struktur. En overordnet del som vil danne grunnlag for utarbeidelse av rammeplaner. Samisk kirkelig undervisning og læring har blitt en integrert del av overordnet del. Les mer om endringer i [saksdokumentet til kirkerådssak 7/23](#).

[Kirkerådet vedtok på møtet i oktober 2022](#) at det videre utarbeides rammeplaner for følgende målgrupper: 0-5 år, 6-12 år, 13-19 år, konfirmasjonstiden, unge voksne og voksne. Rammeplaner vil gi en oversikt over hva hver aldersgruppe skal lære i hovedtrekk, samtidig som man vil beholde lokal frihet til å utarbeide tilbud og

aktiviteter. De organisatoriske rammene behandles senere og må ses i sammenheng med saken om kirkelig organisering og arbeidet med tilskuddsforvaltning i Den norske kirke.

Om høringen

Kirkerådet vedtok på sitt møte i februar 2023 å sende forslag til overordnet del til ny plan for kirkelig undervisning og læring på høring. Det anbefales å lese [saksdokumentet til sak 7/23](#) for mer bakgrunnsinformasjon. Saken inneholder blant annet en kort bakgrunn for revisjonsarbeidet med utgangspunkt i 20 års erfaring med trosopplæringsatsingen, beskriver utfordringsbildet for kirken som undervisnings- og læringsarena og endringsgrepene som er gjort i den nye planen. Forslag til overordnet del i [Ny plan for kirkelig undervisning og læring](#) er vedlagt saken.

Fremgangsmåte i høringen er beskrevet i høringsbrevet. Høringsfristen er 15.05.2023 kl.15.00.

Kort om overordnet del i ny plan for kirkelig undervisning og læring

Overordnet del i ny plan for kirkelig undervisning og læring er delt inn i åtte kapitler. Det er i ny plan lagt til grunn en bred målgruppe og at overordnet del skal gjelde for alle aldersgrupper. I tillegg skal det være fokus på helhet og sammenheng i Den norske kirkes undervisningsfelt, blant annet når det gjelder forholdet mellom breddetiltak og det kontinuerlige arbeidet. Dette gjør at forslaget til overordnet del har bredere fokus enn kun barn og unge i alderen 0 til 18 enn trosopplæringsplanen [«Gud gir, vi deler»](#).

Kapittel 1 er innledende kapittel som gir oversikten over bakgrunn for og helhet og sammenheng i planen.

Kapittel 2 gir det teologiske grunnlaget for kirkelig undervisning og læring. Denne knyttes til dåpen i den treenige Guds navn. Den norske kirke som en bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke må henvende seg til alle og invitere bredt. Samtidig er dåpen helt grunnleggende for kirken og må derfor løftes fram som en mulighet hele livet.

Kapittel 3 angir innholdet i kirkelig undervisning og læring, og dette skjer ved følgende tre sentrale innholdselementer; «Bibel, tekst og fortolkning», «Kirkens kultur og tradisjon» og «Kristen tro i praksis». Videre utdyping av innhold kommer i de ulike rammeplanene.

Kapittel 4 presenterer den pedagogiske grunnlagstenkningen og læringssynet i planen med vekt på læringens kontekst og hvordan læring i kirken skjer på mange ulike arenaer og måter.

Kapittel 5 handler om samisk kirkeliv i kirkelig undervisning og læring, både som en ressurs for arbeid i samiske områder, men også som grunnleggende for hele kirkens undervisning og læring. Videre planverk for samisk kirkelig undervisning og læring kommer i rammeplanene.

Kapittel 6 handler om likeverdig deltakelse og medvirkning med utgangspunkt i at alle mennesker uansett alder og funksjonsnivå skal ha mulighet til å delta i menighetens fellesskap og få oppfylt sine religiøse rettigheter.

I kapittel 7 berøres samarbeid om kirkelig undervisning med hjemmet, faddere, organisasjoner, frivillige og ulike aktører i lokalsamfunnet. Her berøres også samarbeid med skole, barnehage og SFO sentrale.

Kapittel 8 beskriver lokalt planarbeid, der «Kirka vår – samlet plan for arbeid i soknet» er et viktig verktøy i menighetens planarbeid.

Høringsspørsmål

Skjemaet for høringssvar inneholder følgende felter:

1. Type høringsinstans.
2. Navn på høringsinstans.
3. Bispedømmetilhørighet.
4. Har du kommentar til kapittel 1: Innledning
5. Har du kommentar til kapittel 2: Teologisk grunnlag for kirkelig undervisning og læring
6. Har du kommentar til kapittel 3: Å leve og vokse: Innhold i kirkelig undervisning og læring
7. Har du kommentar til kapittel 4: Å være og å lære: Pedagogisk grunnlagstenkning og læringssyn
8. Har du kommentar til kapittel 5: Samisk kirkeliv: likeverdige og livskraftige
9. Har du kommentar til kapittel 6: Likeverdige deltagelse og medvirkning
10. Har du kommentar til kapittel 7: Samarbeid om kirkelig undervisning og læring
11. Har du kommentar til kapittel 8: Lokalt planarbeid
12. Har du andre kommentarer til planen
13. Av hensyn til forenkling vurderes det om Kirkerådet kan vedta de seks ulike rammeplanene under overordnet del. Hva mener du om dette?
 - Kirkerådet kan vedta rammeplanene
 - Rammeplanene bør vedtas av Kirkemøtet
14. Har du utdypende kommentar til spørsmål 13?

Miniutredning, trosopplæringstilskudd

- Vurdere konsekvenser av trosopplæringsutvalgets anbefaling: «Det bør være en stillingsandel på minimum 50% for å forhindre at det blir for mange små stillinger som arbeider med kirkelig undervisning og læring». Og vurdere hvordan tilskuddene kan brukes til å stimulere til samarbeid mellom fellesråd, jfr KM 10/22: «Det skal ikke være noe krav om sammenslåing av kirkelige fellesråd. Eventuelt samarbeid må vokse frem nedenfra og ut fra lokale forutsetninger. Det bør stimuleres til etablering av samarbeid mellom fellesråd som ønsker det, i tett kontakt med de berørte kommuner.»
- Vurdere konsekvenser av trosopplæringsutvalgets anbefaling: «Ved mindreforbruk av tildelte midler bør det i større grad kunne være mulig å sette av udisponerte midler for større satsinger og mer langsiktighet i arbeidet med kirkelig undervisning og læring».77
- Vurdere konsekvenser av trosopplæringsutvalgets anbefaling: «Tilskudd til kirkelig undervisning og læring bør sees uavhengig av andre inntektskilder også når det gjelder rapporteringen».
- Vurdere konsekvenser av utvalgets anbefaling: «... utrede mulige endringer i kriteriene for fordeling av tilskuddet til fellesrådene, for eksempel med utgangspunkt i tildeling på grunnbeløp eller pr. døpt, samt ett felles fordelingssystem for kirkelig undervisning og læring der sentralt finansierte kateketstillinger inngår i ordningen», og komme med eventuelle forslag til hvordan det skal jobbes videre med dette.

Utdrag fra utvalgets rapport

Kap 4 i Utvalgets rapport

Modeller for fordeling av tilskudd med mer lokal tilpasning

Modeller for fordeling av tilskudd med mer lokal tilpasning Utvalget foreslår et grunntilskudd i stedet for fordeling «pr hode døyte mellom 0–18 år». En slik modell vil kunne sikre at flere av de små fellestrådene kan opprette større stillinger, alene eller i lag med andre fellestråder. Det bør også ses på modeller med større fellestråder som foreslått i utredningsarbeidet rundt ny kirkeordning. Andre modeller kan være å bruke vertsfellestråder. Dersom tilskuddsordningen er stor nok kan en vurdere om tilskuddsgiver skal kreve at en lokalt finner en modell som sikrer opprettelse av for eksempel minimum 50 % stilling.

Utvalget mener at det er behov for en nærmere utredning av tilskuddsordningen. Den bør være av en slik størrelsesorden at den sikrer ansettelse av personer med nødvendig og etterspurt kompetanse og til å avlønne deretter. Gjennom å opprette større stillinger vil det også gi større mulighet for å bygge opp fagmiljøer på prosti/ fellestrådenivå. Utvalget mener også at det må være flere skjønnsmessige element i tildelingen enn i dag. For eksempel bør demografiske forhold som geografi og avstander, antall kirker og antall medlemmer, spille like stor rolle som å utregne tildeling pr døyte hode.

Utvalget peker på at statstilskuddet ikke må definere grensene for økonomien i trosopplæringsarbeidet. Lokalmenighetene har mulighet til å finne midler også andre steder, som lokale støtteordninger, givertjeneste eller prosjektmidler.

Utvalget har fått tilbakemeldinger om at deler av tilskuddet blir trukket tilbake dersom menighetene skaffer midler inn i trosopplæringsarbeidet på annet vis. Dette er i så fall uheldig og ikke stimulerende til å søke alternative finansieringskilder

Utvalgets anbefaling:

- Økonomien må sikres i fortsettelsen, minst på det nivået det er i dag.

- Det er behov for å utrede mulige **endringer i kriteriene for fordeling av tilskuddet til fellestrådene**,

for eksempel med utgangspunkt i tildeling på grunnbeløp eller pr. døyte, samt ett felles

fordelingssystem for kirkelig undervisning og læring der sentralt finansierte kateketstillinger inngår

i ordningen.

- Ved mindreforbruk av tildelte midler bør det i større grad kunne være mulig å sette av udisponerte

midler for større satsinger og mer langsiktighet i arbeidet med kirkelig undervisning og læring.

- Tilskudd til kirkelig undervisning og læring bør sees uavhengig av andre inntektskilder også når det

gjelder rapporteringen.

- Tilskuddet til lokalkirken bør fremdeles sendes til fellesrådsnivået for hensiktsmessig ressursutnytting.

Om stillingsstørrelser (s. 67 i utvalgets rapport)

Hele kateket- eller menighetspedagogstillinger er å foretrekke, men i små menigheter er dette oftest ikke mulig å få til. Respondentsvarene i den andre spørreundersøkelsen viser at det finnes menigheter som ikke har stillinger innen sektoren. For de som har stillinger oppgis det ned i 5 % og mange menigheter har 10 % eller 20 % stilling. 46 % av 530 respondenter svarer at det i deres menighet er 100 % stilling eller mer. Det vil si at i mer enn halvparten av menighetene er det mindre enn en full stilling som arbeider spesifikt med undervisning og læring. 5 % av respondentene svarer at det er flere menigheter som samarbeider om en eller flere stillinger. 157 Utvalget mener at dette kan være en god modell for mindre menigheter og foreslår at det ikke opprettes stillinger på mindre enn 50 %. Erfaringsbasert vil dette gi en større faglig sikkerhet, det vil minske faren for turnover og slik sikre større stabilitet i stillingene. Dette understøttes av MF-rapport 1: 2015: «Det sees en tydelig sammenheng mellom stillingsstørrelse og hvor lenge respondentene har hatt en kirkelig undervisningsstilling. Andelen respondenter med stor stillingsandel er høyere jo lenger tid de har vært i kirkelig undervisningsstilling: Blant de som har hatt yrket i inntil to år har 42 % heltidsstilling. Blant de som har over 10 års erfaring har 68 % heltidsstilling.»¹⁵⁸ På steder i landet der det er for langt geografisk mellom menighetene til at en kan dele på stillinger bør kombinasjonsstillinger vurderes. Dette understøttes også av MF-rapport 1: 2015.»¹⁵

DEN NORSKE KYRKJA

Møre bispedømmeråd

Sakshandsamar	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Arvid Helle	514	21/04057-7	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
27/23	Møre bispedømmeråd 2020-2023	14.04.2023

Statusamtale om studentprestetenesta

Saksorientering

I 2022 gjorde Møre bispedømmeråd vedtak om å utvide ressursane til studentpresteteneste. Som ein konsekvens fekk bispedømmet utvida 20% studentpresteteneste ved HIVO og NTNU til å 50% stillingar. Begge studentprestane tok i mot tilbodet om å få utvida stillingsdel, og Ruth Eva Sollie blei tilsett i 50% stilling som studentprest i HIVO i kombinasjon som 50% stilling som prostesekr./prostiprest i Søre Sunnmøre prosti. Joachim Haaland blei tilsett i 50% stilling som studentprest ved NTNU i Ålesund. Han kombinerer stillinga med å vere 40% fengselsprest ved Ålesund fengsel og 10% stilling som prostiprest i Nordre Sunnmøre prosti.

I tillegg oppretta bispedømmerådet 50% stilling som studentprest ved Høgskolen i Molde, fordelt på Campus i Kristiansund og Molde. Ragnhild Fuglseth er tilsett i stillinga, og ho vil kombinere stillinga med 50% stilling som prostiprest i Ytre Nordmøre prosti. Ragnhild er i ferd med å starte opp i den nyoppretta stillinga.

Bispedømmerådet sitt vedtak har gitt auka rammer og fornya fokus på ei viktig teneste. Etter initiativ frå studentprestane har administrasjonen arbeidd for å forankre tenesta i vedkommande utdanningsinstitusjon. Konkret har dette ført til underteikna samarbeidsavtale mellom Møre biskop og HIVO. Administrasjonen vurderer korleis samarbeidet skal vidareførast med dei to andre institusjonane. Vidare er det eit mål at studentprestane utviklar samhandlingsarenaer med kvarandre gjennom regelmessige møter, digitalt og fysisk og med studentprestetenesta nasjonalt og evt. innan eigen institusjon. Alle studentprestane er i tillegg knytt til prost og kollegafellesskap i prostiet ved at deler av stillinga er prostipresteteneste. Det blir vurdert som positivt at det er nære relasjonar til kyrkjelydsprestetenesta og på sikt ser administrasjonen at relasjonane kan skape gode synergiar for både studentar og studentprestar!

Ikkje minst er satsing på studentprestetenesta også ein måte å realisere bispedømmet sine eigne satsingsområde, «bygge fellesskap for unge» og «diakoni». Saman med fleire andre tiltak er det eit mål å skape meir robuste og livsnære trusfellesskap for fleire. Administrasjonen er overtydd om at studentprestane, både gjennom nettverksarbeid og gjennom å vere til stades på fleire fysiske arenaer, svarar tydeleg og relevant på bispedømmerådet sitt fokus på «bygge fellesskap for unge» og diakoni»

Omvising

Bispedømmerådet får ei kort orientering av representant frå NTNU/SIT (studentsamskipnaden) om det nye Sundebygget (studentvelferdsbygget) og ei omvising i bygget. Studentpresten sin næraste leiar Ann-Kristin Angelsen vil orientere/vise rundt.

Orientering og samtale

Etter omvisinga vil studentprestane kort presentere eiga teneste og gi ei kort orientering (maks 5 min kvar) om status på eigen studiestad. Studentprest v/NTNU, Joachim Haaland vil ta fysisk del i møtet, dei andre studentprestane blir invitert til å ta del digitalt. Deretter opnar ein for vidare samtale med bispedømmerådet.

Tentativ tidsplan er

Kl. 13.00	(etter lunsj)	Omvising v/repr for NTNU
Kl. 1330		Orientering og samtale. (Dei som tar del digitalt, loggar seg på møtet)
Kl. 1415		Ferdig

Forslag til vedtak

Bispedømmerådet takkar studentprestane og NTNU for innblikk i og orientering om studiestad og arbeidskvardag for studentprestane.

DEN NORSKE KYRKJA

Møre bispedømmeråd

Sakshandsamar	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Arvid Helle	011	23/00334-7	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
28/23	Møre bispedømmeråd 2020-2023	14.04.2023

Bispedømmerådet møter prosten i Ytre Nordmøre prosti

Saksorientering

Bispedømmerådet har ønska å få til regelmessige møte med prostane i bispedømmet. Formålet med møtet er å bli kjent med prostane og med prostia og få oversikt over prosten sine utfordringar og oppgåver. Men mest viktig er det å få innsikt i den del av prosten sin arbeidskvardag som bispedømmerådet treng kjenne til.

Bispedømmerådet har tidlegare hatt møte med prostane Ingeborg Matre i SS prosti, Svein Runde i NS prosti, Olav Gading i domprostiet og Erling Nevland og Tor Martin Koppang frå IR prosti.

Med omsyn til innhald i møtet ser bispedømmerådet for seg ei møteramme på om lag ½ time, der prosten tar del anten digitalt eller fysisk.

Skisse over innhald i møtet

1) 3/30 minutt

- prosten presenterer seg sjølv

- Særtrekk ved prostiet

• kva kjenneteiknar prostiet / Tall medlemmer / Tall sokn/fellesråd / Tall vigsla stillingar prestar, kateketar, diakonar /Tall andre kyrkjelege medarbeidarar.

2) 5/30 minutt

- Korleis kjem bispedømmet sine strategiar og satsings-område til uttrykk i prostiet/prosten sine prioriteringar?

- Kven/kva definerer prosten sin arbeidskvardag?

- kva er prostiet/prosten sine største utfordringar?

- kva er prostiet /prosten sine største gleder?

3) 2/30 minutt

- Kva treng prosten frå bispedømmerådet?

4) 20/30 minutt

- Samtale

Tidsplan/frekvens

Administrasjonen kallar prostane inn etter turnus. Bispedømmerådet vil gjerne leggje til rette for eit fysisk møte.

Det er prosten i ytre Nordmøre prosti, Sindre Stabell Kulø som er kalla inn til møtet. Han har varsla at han vil ta fysisk del.

Saka blir handsama før lunsj og at prosten blir saman med bispedømmerådet under lunsjen.

Forslag til vedtak

Bispedømmerådet tar samtalen med prosten i Ytre Nordmøre til vitande

DEN NORSKE KYRKJA

Møre bispedømmeråd

Sakshandsamar	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Elin Næsje Sætre	003	21/00273-21	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
29/23	Møre bispedømmeråd 2020-2023	14.04.2023

Orienteringar til møte i Møre bispedømmeråd 14.04.23

Vedlegg:

Visitasprotokoll Norrdal sokn - 2022
 Visitasforedrag 2022
 Detaljprogram Visitas - 07.12-11.12.2022
 VISITAS1 - Norrdal kyrkje oktober 2022
 VISITAS1 - Sylte kyrkje Valldal oktober 2022
 Oversikt ledige stillinger og vikarer pr 01.04.2023

Saksorientering

I denne saka blir det gitt skriftlege og munnlege orienteringar til bispedømmerådet. Medlemmer av ulike råd og utval har høve til å gi munnlege orienteringar frå møter eller aktivitetar. Saka kan bli oppdatert fram til møtet blir halde.

A) Skriftlege orienteringar:

1. Ledige stillingar

Heile 8 stillingar er lyst ut no med søknadsfrist 5/5. Det kan bli 1 stilling til avhengig av resultatet i tilsettinga av prost i Indre Nordmøre.

Det betyr at det kan bli 9 tilsettingar i junimøtet – pluss ei tilsetting av PUU-kandidat som ble utsett i desembermøtet, men som no er godkjent for tilsetting av biskopen. Vi håper på mange gode søkarar.

2. Visitas i Norrdal 7.-11. desember 2022

Det var visitas i Norrdal sokn 7.-11. desember 2022, for nærare informasjon sjå vedlagte visitasprotokoll.

3. Høring - endring i utlendingsforskriften om nemdmøtebehandling i utvisningssaker som berører barn

Administrasjonen har avgitt høring i denne saken, og støtter forslaget om nytt tredje ledd i utlendingsforskriften § 16-9, som vil innebære en lavere terskel enn i dag for at saker om utvisning av utlendinger som har barn i Norge med oppholdstillatelse, oppholdsrett eller norsk statsborgerskap (utvisningssaker som berører barn), skal avgjøres i nemdmøte i Utlendingsnemnda (UNE).

Lenke til høringssvar:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-om-endring-i-utlendingsforskriften-om-nemdmotebehandling-i-utvisningssaker-som-berorer-barn/id2962725/?uid=acb914ae-a588-4b7e-96cc-706e8c367c25>

4. Status kyrkjeval

Det er mottatt listeforslag frå Bønnelista, Frimodig kirke, Nominasjonskomiteen si liste og Åpen folkekirke. I tillegg er det mottatt listeforslag på geistleg representant og representant på lek kyrkjeleg tilsett. Listeforslaga er lagt ut til ettersyn:
[Innkome listeforslag til valg av bispedømeråd i Møre - Møre bispedømeråd - Møre biskop \(kirken.no\).](#)

B) Munnlege orienteringar:

1. Biskopen orienterer
2. Munnleg orientering frå Kyrkjerådet
3. Munnleg orientering frå Mellomkyrkjeleg råd
4. Andre munnlege orienteringar

Forslag til vedtak

Møre bispedømeråd tek orienteringane til vitande.

Visitasprotokoll

Bakre rekke;

Kyrkjelydspedagog Monica Tettli, Kyrkjevevje Petra Riste Synnes, Rådgjevar økonomi Magne Eivnd Glomnes, Carolin Eide

Fremre rekke;

Prost Svein Runde, Biskop Ingeborg Midttømme, Ordfører Eva Hove, Sokneprest Morten Gravdal

Visitas i Norddal sokn

7. – 11. desember 2022

Innhald;

Biskopens Visitasforedrag

Referat visitas I

Referat Visitas II

Visitasprogram

Visitasmelding

Referat frå bispevisitas i Norddal sokn 7. – 11. desember 2022

Onsdag 7. des.

Morgonbøn i Sylte kyrkje

Morgonbøna vart flytta til prestegarden, då biskop og prost vart forsinka innover grunna verforhold

Fag møte med staben

Heime hos Morten og Monica – takk for stor gjestfridom, rausheit og flesibilitet!

Tilstade:

Petra Riste Synnes, Karsten Ødegård, Magne Eivind Glomnes, Carolin Eide, Jan Olav Hesthaug, Martin Kristoffersen, Dan Høglund, Nils Morten Grønningsæter, Åse Stadheim, Monica Tettli, prost Svein Runde, Sokneprest Morten Gravdal, Arvid Helle, Bente Wangensteen, Biskop Ingeborg Midttømme

Runde rundt bordet

Kyrkja opnar rom for tru/ kyrkja for den enkelte

- Utfordrande å få kontinuitet ifht. avstandar og natur - får vi trass i dette til å gjera kyrkja meir tilgjenglig?
- Kyrkja er til dagleg kaldt. Dette gjer at ein ikkje t.d øver i kyrkja og slik heller ikkje held kyrkja open.
- Open kyrkje på Hellesylt i sommar. (Vore praktisert i ca 25 år. Same i Geiranger.) Positiv oppleving, godt besøkt men genererte også meirarbeid ifht «tråkk» og vask ol.
- Kyrkjegardsarbeidarane/ utearbeidarane var på kurs på Gardermoen ifht "Møte med menneske" arr av KA. Nyttig og lærerikt! Me møter menneske på ein annan måte enn dei andre tilsette. Opplever stor «trossøken» blant dei som går på gravplassane, i rundt kyrkja og dei som ringjer kontoret. Opplever mange spørsmål og at kanskje det er lettare/ mindre alvorleg for folk å spørja "oss" på gravplassane "Alle har ei historie". Dette er absolutt noko å tilrå vidare. Kanskje kan det vera noko me også kan få arrangert lokalt/ regionalt her i Møre?

Gudsteneste arbeid, kyrkjemusikk og kultur, misjon, diakoni og undervisning.

- Kva vil det seia å vera kyrkje her hos oss
- Tverrfagleg fokus. Å stå saman i tenesta
- Kopla oss på jubileet i 2029
- Korleis kan dette bli ein ressurs for å «byggja» kyrkje her lokalt
- Korleis kan kyrkje bli eit mål for skulen?

Kan Olsok feiringa også skje på ei anna tid på året? Dvs gjennomføra/ repetera det som blir gjort under Olsok.

Korleis kan dette løftast fram til stoltheit og identitet for folket her?

- På sporet – element av pilgrim for aldersgruppa 15 – 17 år, men ingen påmelde når me prøvde å gjennomføra dette. Lagt på is.
- litt pilgrims fokus i konf. tida
- det bør vera skule- kyrkje samarbeide.
- livssynsope
- rammeplanane i skulen

Lokalt pilgrimsutvalg

- stort engasjement og godt samspel med kommunen. - "pussa støv av det som har vorte gjort og få dette til å skina"
 - Frivillige;
 - Oppmoda folk direkte, dei tilbyr seg ikkje sjølv!
 - Fellesprosjekt fram til 2029
 - "Korleis stadfesta folks barnetru?" "Trua liggja lettar i beina enn i munnen"
 - kan vikingskipet brukast?
 - kjenner oss litt åleine her inne og at kystpilgrimsleia har fått all fokus. Flott at Valldalsleia har vorte knytt til leia. Korleis kan Møre bispedømme vera med å leggja til rette for at Sylte kyrkja kan bli pilgrims kyrkje
 - open kyrkje
 - pilgrimsvert
 - samarb. med Kommunen
 - samarbeide med ulike lokale lag og frivillige organisasjonar.
- Dette må arbeidast med etter visitasen

Utfordring frå biskop Ingeborg – er dette mogleg å få til/ kan dette utviklast?

- Lage qr. kode som
 - o viser bilete av kyrkja
 - o ei bønn
 - o velsigninga...

9- 17. sep. – 23 - kulturminnedagen

- knytte dette til Valldalsleia. Korleis tenkja musikk inni dette? Mini kanon – kjernesongar, Biskop Ingeborg - utfordrar til å arbeide med dette.

Kva salmar skal vera dei vi "kan", er våre og som blir brukt?

- utfordrar deg Carolin til å tenkja på dette. Ver medvite bokmål og nynorsk
- spel inn/ lag lydfilet på nynorsk. Vær oppmerksom på kva barna lærer i skulen. Om skulen/ barnehagen bruker bokmål så nytt salmar på bokmål. Det er viktig at det er tydelege læringsbanar mellom barnehage/skule - kyrkje

⇒ opne romma tverrfagleg

- Ikkje ta vekk Olsok, men skapa, attskapa rammene etter Olsok til barna

Er det mogleg å ta ut benkene i kyrkja?

- Forsøk det som ei forsøksordning
- ta ut benker, men ta vare på dei slik at dei og kan setja dei inn igjen. Riksantikvaren vil ikkje godkjenna ting som er irreversible.
- Auka bruksvennlegheita i kyrkja
- Det er eit stort behov for eksternt bygg, kyrkjeleg servicebygg etter modell frå det som er i Geiranger, i samband med Sylte kyrkje. Det mest krevjande er toalettforholda! Toalettet som er i Sylte kyrkje i dag kan ikkje byggjast om eller rehabiliterast. Dette må leggjast i det området som skal eksproprierast til gravplass ved utviding av gravplassen

Kva vil det seia å vera Kyrkje her hos oss?

- mykje av det vi held på med er dei kyrkjelege handlingane, trusopplæring og konsertar. For å byggja meir kyrkje og eit kyrkjeleg arbeide som ikkje berre ber preg av gudsteneste er vi avhengige av å få med fleire frivillige.
- Nepal som misjons prosjekt "on-line", sal av varer – kan dette skape ringverknader inn i trusopplæringa? Den internasjonale diakonien som perspektiv. Korleis kan me leggja tilrette for dette? Dele trua på Gud der vi er og slik vi kan

Kyrkja vår - samla plan for kyrkjelyden

- info frå biskopen.

Å vera kyrkjelyd er å vera kyrkje i eit lokalsamfunn, av og for menneske i soknet. Det handlar om å opna rom for tru og leggja til rette for at evangeliet kan forkynnast til menneske gjennom heile livet. Å laga samla plan for arbeidet i soknet er ein konkret måte å realisera det heilskaplege ansvaret som soknerådet har fått og slik bevisstgjera kva ein har av tilbod, korleis desse heng saman og kvifor me ønskjer å satsa på akkurat dette. Dette planverktøyet vart gjort tilgjengeleg for alle sokn ved årsskiftet 2022 – 2023. Vi oppmodar om at de tar dette i bruk.

Diakonstillinga

- Ønskjer samhandling med kommunane Fjord og Stranda
- Ein mogleg finansieringsmodell er;
 - 50% frå bispedømme – statleg tilskot
 - 30% frå Stranda kommune og 20% frå Fjord kommune.

Føresetnad er utdanna diakon/ eller under utdanning og at det lokalt blir dekt 50% av ei 100% stilling.

Toget går no og vi veit ikkje kor lenge vi kan finansiera stillinga. Ta og ha kontakt med diakonrådgivar Eline Elnes Rabbevåg om rammene og moglegheitene rundt stillinga. Det kan vere lurt å sjå diakonstillinga oppi med flykningane, einsame, barn – unge, frivillige... vår innovative og kreative.

Den ortodokse kyrkja

Informasjon av kyrkjevevja.

Lunch i prestegarden

Morten Gravdal og Monica Tettli inviterte til ein framifrå heimelaga lunch i prestegarden

Møte med Valldal leia og Valldal 2029

(på Fjordhagen)

v/Terese Jemtegård Moen, dagleg leiar for Fjordhagen AS og Kirsti Linge Stakkestad, folkehelsekoordinator i Fjord kommune

Til stades;

Prost Svein Runde, Petra Riste Synnes, Monica Tettli, Bente Wangensteen, Biskop Ingeborg Midttømme, Gunhild Lillebostad, Soknerådsleiar Ingvild Hansen Nystad, Arvid Helle, Sokneprest Morten Gravdal

Olav i folketradisjonen

⇒ Valldal 2029 - Valldalsleia opna i 2015

- Vertskapsstad for Møre og Romsdal for "Nasjonal jubileet 2030 - Noreg i 1000 år" i 2029
- Borgund som kystpilgrimsnøkkel stad har eit blir spesielt ansvar for Valldalsleia
- Led kontakt
 - kyst pilgrim
 - Dovre
 - ABM (arkiv, bibliotek, museum)

Utvikla og testa nye formidlingskonsept

Korleis kan vi i fellesskap skapa ei lokal og regional STOLTHEIT og gjerne i samhandling med soknet sitt pilgrimsutvalg.

Arbeid oppimot skulen. Eksempel; Verdal – laga eigen læreplan ifht pilgrim!

Samarbeid med kyrkja ifht formidling inn og oppimot skulen. I første omgang inn imot Valldal skule. Hadde det vore mogleg å lage «Barnas pilgrimslei»? Fokus på å følgja ein klasse? T.d. dei som då går i 9- 10 kl. (konfirmantane i 2029)

Kyrkja må prøva å få plass midlar til å feks. Å kunna ha opne kyrkjer – tenk kreativt. Samarbeid med frivilligsentralen, næringslivet i sentrum, privat personar, pensjonistlaget...? Viktig at det blir ei varig organisering.

Valldalslei konferansen

- Rett før haustferien , 6- 7 okt (5- 6. okt) 2023
- Verdiskapingskonferanse - seminar

Opplevfjord.no

- Kva med å presentera Sylte kyrkje der?
- Nytt «Voice of Norway»?

Dei som går leia i dag er;

- Internasjonale gjestar (ca 50%) går lang vandringar
- Nordmenn gjeng stykkevis og delt
- Pluss reiser/ andre reiseselskap arr. turar
- DNT
- Kort vandringar har størst verdiskapings potensiale

Middag på Valldal fjordhotell

Song kveld i sylte kyrkje

Ei kjekk stund med allsong, barnekor, korgruppe og flott solistinnslag av ... Takk initiativ, tilrettelegging, samvær og hygge!

Møte med sokneråd og fellesråd

Leiing: Biskopen. Til stades

Arvid Helle, Morten Gravdal, Bente Wangenstein, Biskop Ingeborg, Prost Svein Runde, Petra Riste Synnes, Magne Eivind Glomnes, soknerådsleiar Ingvild Hansen Nystad, Gunhild Lillebostad, Mariam Gundersen Døving

Tema:

- Pilgrimsleia
- Ortodokse kyrkja
- Trusopplæringa
- Gudsteneste - få breidda av folket til kyrkje
- Diakonalt arbeid, diakonstillinga
- Visitas meldinga
- Avklaringar av saker og tema til møtet med kommuna

Vi har eldsjeler, som lett snur seg, men vi treng fleire frivillige - dette må vi jobbe med.

Ide frå kyrkjeveje Petra Riste Synnes

«Kanskje nokon i Valldal Sentrum, nabobedrifter kan låse opp og igjen kyrkja – ifht open kyrkje? Dette fordrar at kyrkja vert låst. Jamf. erfaring med innbrot i Geiranger kyrkje, skadeavgrensing.

Pilgrim

Kyrkja må passa på at det ikkje berre bli næring i dette, men at det religiøse og trua ivaretakast!

Er det også mogleg å kopla på Norddal kyrkje? Der kyrkja ligg i Norddal har tidlegare vore tingplass. Dette bør me gjera noko ifht.

- Bibliotek kassene
 - kanskje kyrkja skal tilby seg å ha barnebibel og salmebok i desse kassane?
- Digitalisering
 - Samarbeid med Fjordhagen og kommunen?
- Det er viktig at kyrkja tek sin formelle posisjon
 - det er "vi"/ kyrkja som har språket

Det er to kyrkjer i soknet. Korleis stiller desse to «sidene» seg til pilgrim? Er det Sylte kyrkje som «eig» pilgrim og Norddal kyrkje Verdensarven? Er dette eit bevisst val? (Dette fordi Verdsarven er på Norddal-Eidsdal sida, og tradisjonen knytt til HeilagOlav er på Syltesida.)

Ortodokse kyrkja

Orientering. Nonneses åndelege overhovud har ikkje den forankringa og den oppbakkinga i den ortodokse kyrkja dei hadde trudd. Dette betyr at eit kloster på Syltefjellet nok ikkje vert ein realitet. Dei har fått løyve til, det er vedtatt i den kommunale reguleringsplana, til setja opp ei kyrkje. Kyrkja/ kapellet ligg i Stordal og må setjast opp før tømmeret vrir seg. Vi som kyrkje må kunna vera ressursar for kvarandre og ikkje motpolar og samarbeide.

Viser seg no at det ikkje er ein godkjent reguleringsplan for området, men at kommuna berre har gjeve løyve til å setje opp kyrkja. Statsforvaltaren ha no sett foten ned (29/3 -23)

Diakonale arbeid

Diakonistillinga Storfjorden kyrkjelege fellesråd får tilbakeført 50 % stilling frå Ålesund kyrkjelege fellesråd med vilkår om;

- o Storfjorden KF må lokalt finansiera 50 % stilling i minimum 3 år
- o Den som vert tilsett må vera diakon eller i utdanning til å bli diakon.

Fellesrådet begynner å arbeida med dette etter jul (i 2023) og då i samarbeid med diakon rådgivar Eline Elnes Rabbevåg

Aktuelle arbeidsområde for diakonen kan vere:

- ungdom
- psykisk helse
- frivilligheit
- samskaping mellom kyrkja og kommunen
- flyktningar

Trusopplæringsarbeidet

Planverktøyet for trusopplæringa er eit flott reiskap inn i trusopplæringsarbeidet og ein kan lett sjå t.d. statestikk over innmelde deltakarar på dei ulike tidsavgrensande tiltak. Det er i Norddal sokn høg måloppnåing. De ligg på mellom 80 – 100% deltaking av barn, medlemmar i aktuell aldersgruppe! Dette er veldig bra!!

Strategi dokumentet til Den norske kyrkje – biskopen oppfordrar de til å bruke denne aktivt i kyrkjelydens strategiarbeide.

Ta opp med kommunen

Tema og saker som SR/FR ynskjer å ta opp:

- Økonomien.
- Diakonistillinga
- Pilegrimsleia
- Ortodokse kyrkja og klosterplanar
- Sylte kyrkjegard

Valg 2023

11 sep-23

- Valg på to råd - sokneråd og bispedømmeråd
- Nominasjons komiteane til dette må vera på plass innan utg. av januar - 23

Møte/ kurs om valet på Sjøholt 11/1 - 23.

- Soknerådet er valstyre for soknerådsvalet

Gudstjenestene - få bredda av folket til gudsteneste:

Dette får vi til når det er noko spesielt, men elles er det labert. Vi undras og arbeidar med korleis kan me skapa "unskyldningar" for folk til å gå i/ til kyrkja

Døme frå biskop Ingeborg.

- bønneteneste i England

Vi må ikkje slutta å be, håpa og møtast i det heilage rommet. Kanskje må ein snu fokus til "Eg er her og det saman med Gud. Våg å kvila i bønna

Torsdag 8. des.

(Nikka 106 år, 9/12)

Skulegudsteneste i Sylte kyrkje for Vallidal skule 1 - 10. trinn

Liturg: Morten Gravdal

Predikant: Biskopen

Organist: Carolin Eide

Ei flott gudsteneste med forberedte born og god deltaking

Møte med kommuneleiinga. Rådhuset**Utfordring til ordførar: «Kyrkja si rolle i lokalsamfunnet.»**

Ordførar leier møtet,

Tema og saker som SR/FR ynskjer å ta opp:

- Økonomien.
- Diakonstillinga
- Pilegrimsleia
- Ortodokse kyrkja og klosterplanar
- Sylte kyrkjegard

Til stade;

Ordførar Eva Hove, kommunedirektør Karl Andre Birkhol, Biskop Ingeborg Midttømme, kyrkjeverje Petra Riste Synnes, Magne Eivind Glomnes, sokneprest Morten Gravdal, prost Svein Runde, Bente Wangensteen (+presse)

Kyrkja si rolle i lokalsamfunnet

- Tok utgp. i soknet sin årsrapport frå 2020
- Ordførar viser til Fjord kommune sin demografi.
 - o dei fleste av kommunen sine innbyggjarar er medlemmar i Dnk
 - o der er endring i alderssamansetninga, aukande grad med eldre.
- Kommuna opplever eit godt samarbeid med kyrkja. Korleis oppfattar kyrkja sjølv rolla si i samf. ifht overståande problematikk med aukande grad av eldre i lokalsamfunnet? Er kyrkja si rolle, posisjon på mange område svekte men at sermonier/ ritar står sterkt?

Biskop Ingeborg

- Frå statskyrkje til kommune kyrkje. Dette har også medført ei endring i kyrkja sin posisjon i samfunnet
- tilskotsordning frå staten til kyrkja er som før
- kyrkjebygga våre er framleis sterke fellesskaps arenaer i lokalsamfunnet

Diakonstillinga

50% - lokalfinansiert og 50% via bispedømmet

Kyrkja «eig» stillinga, men ho kan også vera ein stor ressurs inn i det kommunale arbeidet.

Eks. Surnadal kommune sitt prosjekt "På siste vakt"

Kva behov kan ei felles dekke i kommune

- Frivillige - innbyggjar involvering
- Behov og ønskjer
- Sosiale møteplassar og felleskap! (13,8 mill - nedskjering i 2023)
 - einsemd
 - utanforskap

Sjå Fjord sin samfunnplanen

- Kva me gjer
- Korleis me gjer

<https://www.fjord.kommune.no/f/p51/id337a73f-d242-4b5b-945a-781b60b49534/samfunnsplanplakat-kva-gjer-vi-i-lag.PDF>

<https://www.fjord.kommune.no/f/p51/i2c62f7a1-1096-4df3-a148-0c2620a8e9b0/samfunnsplanplakat-kva-gjer-kommunen.PDF>

Kommunen står overfor harde prioriteringar, i realiteten 25 mill. i ubalanse.

Sjølv med relativt liten økonomisk «innsats» som igjen kan utløyse ein meirverdi, ser kommunen at det er vanskeleg å finna midlar.

SAMHANDLING vil derfor vera viktig

1,5 stilling på frivilligheit - sentralen og mogleg auka til 2 stillingar her

- Biskop Ingeborg: Kan me sjå dette i samanheng med den 20% stillinga ifht. diakon stillingar
- Ordførar/kommedir. ⇒ dette er ikkje lett å få til

Kommunen har årlege dialogmøte med Fjord kyrkjelege fellesråd

- 2,9 mill til drift
- 400.000 til investering

Dette er inne i budsjettet til kommunen.

Pilgrimsleia (kommunen)

- Fokus er verdiskaping langs leia, m.a. det kulturhistoriske og mogleg auka reiselivsverksemd
 - biskopen skryter av kommuna sitt arbeide og fokus
 - Korleis kan kyrkja bidra
 - Tenke heilskap, samarbeid, synergi feks. m/frivilligsentralen
 - låsa opp kyrkja...
 - dette står me samar om
 - soknerådet tek også eigarskap.

Ordførar

Fjordhagen har en ambisiøs plan ifht pilgrim. Denne plana som er mest ønsker og det er mykje skal falla på plass ⇒ tomodighet og langtidsperspektiv ulike perspektiv er stikkord det vert arbeida etter. Her må kyrkja, kommunen, fylkeskommunen sjå på samarbeidsmoglegheiter.

- Valldal 2029
- pilgrim -skula -kyrkje
- synergi ifht planverk rammeverk

Den ortodokse kyrkje

Kommunen er berre engasjert ifht regulering... gitt dispensasjon frå regulerings-planen til å setja opp eit kapell. «Vi tek omsyn til dette som eit forvaltnings- organ».

Sylte kyrkjegard

Jan Olav Hesthaug er den som har fronta behovet for utviding av kyrkjegarden. Her er det store sprik i syn på dette og eit store engasjementet

- Dei som bur sentrumsnært vil ha denne utanfor bygda/sentrum
- tradisjon, nærleik..

Kommunestyret fekk råd om å utvida den eksisterande gravplassen

- Fleirtalet gjekk inn for å regulera detta – det vil bli starta ein reguleringsprosess
- ønskjer også å gå vidare med å arbeida m/ minnelund

Biskop Ingeborg minner om Gravferdsloven. Pålagt å ha ledig gravplass tilsvarande 3% av befolkninga. Er ikkje dette tilfellet, bør dette prioriterast. Minnelund er kanskje prematurt - me ser at dette blir lite nytta.

- eks. Spjelkavik 30 stk på 3 år
- Skodje 7 stk på 7 år

Dette er ein del av debatten i kommunestyret

- aldrande befolkning ⇒ økt behov for minnelund. Dette vil vere lettare å ivareta for utflytta familie

- støtte til kremasjon (4- 5000kr)
- Sentrumsnært
- gravferdssvanene vil kanskje endra seg over tid.

Eit moment til kommunen

- Morten Gravdal går av 18/6
- Korleis kan me sammen arbeida om å rekruttera ny prest?

Bruke

- Portal «Opplev fjord» <https://opplevfjord.no/>
- kan me samordna utlysing av stillingar? Annonsera også her?
- samordnar utlysing tidspunkt og lengd på utlysinga – koordinera dette med personalrådgivar Lars Skagestad ved Bispedømmekontoret
- Kyrkja bør få si eiga fane og ikkje som del av kultur

Korleis kan kyrkja som arbeidsplass vera RELEVANT

- tradisjon vs. motivasjon

Lunsj på rådhuset

Julevandring i Norddal kyrkje med Eidsdal skule.

Ei flott oppleving med stort engasjement får borna og dei vaksne

Skulebesøk på Eidsdal Verdsarvskule - Møte med lærarane. Skule - Kyrkje samarbeid.

Det vert peika på korleis kyrkje kan vera ein ressurs for skulen. I skulen sin læreplan er «livsmestring» et overordna tema. Tema om eigen kultur og tradisjon samt trygghet på eige verdigrunnlag og tru er viktige element inn i dette. På skulen lærer barna kva tru er og i kyrkja lærer dei korleis vi gjer det når vi trur – erfarer kva tru er. Med barna/ ungdommen i sentrum er det eit stor handlingsrom for eit godt fagleg samarbeid rundt skulen sine viktige kompetansemål. Mål som gjev borna og ungdommane hjelp til å verte trygge på kven dei er, sjå seg sjølve inn i ein større samanheng, øve seg på å ta den andre sitt perspektiv og meistre livet. For at dette skal fungere optimalt er det viktig at samarbeidet vert formalisert gjennom samarbeid/ samarbeidsavtalar. Slike avtalar vil skape føreseielegheit i samarbeidet, både for skulen og kyrkja. Fellesrådet vil fylje dette opp.

Festmiddag med pensjonistlaget på Eidsdal omsorgsbustader. Fullt hus, framifrå servering og underholdning!

Ope møte i Nerigardsløa, Veiberg

Guds skaparverk vår heim

-

Ingvild Hansen Nystad soknerådsleiar og naturforvalter i verdsarvområdet

Opplever at mange unge par ønske å bu i Nordal, vi har problem med å skaffa nok bustader

- ti nasjonalitetar
- 6 par i kø, for å få bustad
- Naturen "avlar" mange jobbar

Problematikk.

- Verne vs forvalte
- For alle, Folkekyrkje -arb. for "allemandsretten"
- Uberørt natur og kyrkja har det til felles at det ikkje er «filter»

Biskop Ingeborg

Guds skaparverk vår heim - Tru, håp og handling. Eit bodskap om vårt kristne kall i møte med klimakrisa

Vi trenger inspirasjon og mot for å møte klimautfordringane. I juni 2007 la Regjeringa fram ein klimamelding med svært ambisiøse mål for norsk klimapolitikk med bakgrunn i det Verdenskommisjonen for miljø og utvikling beskrev om berekraftig utvikling som en utvikling som tek vare på en nåverande generasjons behov utan å øydelegge moglegheitene for komande generasjonar til å tilfredsstille sine behov. For kyrkja vil det vere viktig å sjå Skaparverket og forvalta Guds skaparverk med ei teologisk grunngeving men med handling

Vi lever i ein relasjon

- til Gud
- til menneska/verda
- ➔ Den gylne regel - allmenn etisk prinsipp - "gjensidighetsreglar"
- ➔ forvalta skaparverket *til beste for*
 - Mahatma Gandhi; «Verda har nok for alle sitt behovet, men ikkje for grådighet»
 - «Gudsfrykt med nøysomhet»
 - «Høste - bruke» ikkje forbruke

Ein ressurs inn i dette arbeidet er hefte "Guds skaparverk" som Bispemøtet har utforma med utgangpunkt i dei ulike ledda i gudstenesta. Oppfordrar sokneråda til å nytte dette heftet.

Merethe Løvde Rønneberg - Formidlingsleiar Stiftinga Geirangerfjorden Verdsarv

- Vestnorsk fjordlandskap på UNESCO si verdsarvliste frå 2005
- einaste på verdsarvlista som er med på grunnlag av natur og eitt av berre 50 marine verdsarvområde i verda.
 - ➔ Geirangerfjord + Nærøyfjorden = verdsarvområde ➔ Vestnorsk verdsarv område
 - geologi
 - natur - edellauvskog av
 - vakraste fjordlandskap i verda/ kulturlandskap
 - kulturlandskap uerstattelege verdiar for alle menneske no og i kommande generasjonar

Søndag 11. des.

Visitagudsteneste, Norddal kyrkje

Visitasmøte/ visitasforedrag med kyrjekaffi på paktarbustaden på Prestegarden

BISKOPENS VISITASFOREDRAG NORDDAL 11.12.22

VISITAS I NORDDAL SOKN 07.-11.12.22

Takk for disse dagene vi har fått ha sammen med dere. Forrige visitas her i Norddal sokn var i oktober 2015. Siden den gang har dere blitt en del av nye Fjord kommune. Det er godt å komme tilbake igjen, kunne si «Takk for sist» og ikke minst se utviklingen som har skjedd i løpet av disse årene. Den gang hadde vi fokus på pilegrimsarbeidet og Valdalsleden som nettopp var åpnet. Dette har fått stort fokus under denne visitasen også. Ikke minst på bakgrunn av at hele Norge vil rette blikket hit i 2029 på veg mot markeringa av «Nasjonaljubileet – Norge i tusen aar» i 2030.

Takk for raushet, fleksibilitet og stor gjestfrihet. Været kan vi som kjent ikke gjøre noe med. Dere ventet tålmodig før vi sammen med alle de ansatte fikk både formiddagsbønn, lunsj og fagmøte med hele staben hjemme i stua hos soknepresten – eller Morten og Monika – som det står i programmet.

Da vi hadde visitasen i Geiranger og Sunnlyven i månedsskiftet mars-april, skjønte jeg umiddelbart at Norddal også skulle ha vært med. Slik ble det ikke. Derfor ble det en egen visitas her så raskt som mulig. Visitasområdet er av betydning både for de ansatte som har flere sokn og kommuner å forholde seg til, samt de folkevalgte ut fra deres ansvar. Dette blir veldig tydelig når en ny stilling skal etableres og medarbeidere rekrutteres.

«Meir himmel på jorda» er visjonen vi arbeider etter. «Den norske kyrkja er ei vedkjennande, open, tenande og misjonerande folkekyrkje, som vitnar i ord og gjerning om frelse, fridom og von i Jesus Kristus.»

Å være biskop er å ha fått det store privilegiet og oppgaven med å reise rundt å se til alle sokna, alle kirkene og ikke minst se til dere. Se dere. Ja, selve ordet biskop betyr å være den som ser, så ansvaret og arbeidsbeskrivelsen min, ligger i tittelen.

Disse dagene har jeg fått se sammen med dere hvordan det er å høre til på begge sider av fjorden her. Se hvordan kirken er kirke for både store og små. Takk for alt det dere har gitt meg innsyn i av det dere er stolte av, det dere drømmer om å få til og det dere strever med.

Visitasreglementet for Den norske kirke §1 sier: «Formålet med visitasreglementet er gjennom bispevisitasene å legge forholdene til rette for aktivt engasjement og stadig fornyelse i den evangelisk-lutherske folkekirke i Norge. (...) Formålet med bispevisitasen er å støtte, inspirere og veilede menigheter og ansatte, og gjøre kirkens nærvær synlig i lokalsamfunnet.»

I dette foredraget vil jeg gi tilbake noe av det jeg har sett. Noe har dere vist meg gjennom visitasmeldinga, og jeg legger den til grunn. I tillegg til dette foredraget blir det skrevet en mer omfattende visitasprotokoll med tanke på den videre oppfølgingen. Der vil også de tema vi har tatt opp i møtene med hhv staben, sokneråd og kommuneledelse bli omtalt.

Jeg har valgt å bruke strategidokumentet for hele Den norske kirke som disposisjon for dette foredraget. I møtet med soknerådet på onsdag, ba jeg dem jobbe videre med utgangspunkt i dette strategidokumentet og se hvilke områder det er naturlig at dere her i Norddal skal prioritere i årene som kommer. Strategien gjelder ut 2029. Den samme perioden som alt arbeidet med Nasjonaljubileet vil finne sted.

Soknerådet har det overordnede, strategiske ansvaret. Sammen med kirkeverge og prost, går dere en spennende tid i møte med å legge grunnlaget for å rekruttere til høstens soknerådvalg, samt ny prest og forhåpentlig også en diakon.

Meir himmel på jorda.

Kirken blir til der fortellingen om Jesus, der evangeliet, blir forkynt i ord og handling.

Den norske kirke er ei folkekirke. Det har dere vist meg at også gjelder for soknet her i Norddal. Oppslutningen om både dåp, konfirmasjon og begravelser er veldig høy.

Kyrkja opnar rom for tru / kyrkja for den enkelte

Det handler om å forkyne evangeliet til mennesker gjennom hele livet. Gjennom disse dagene har vi fått være med på Songkveld i Sylte kyrkje med barnekor og solister; også flyktninger fra Ukraina, skolegudstjeneste i Sylte kyrkje, julevandring i Norddal kyrkje, pensjonistfest i Eidsdal, åpent møte i Nerigardsløa og sett noen av de møteplassene dere har.

Dere skriver i visitasmeldinga: *«I gudstenester med nattverd er talet på frammøtte i regelen lågt. Intinksjon er lite brukt førebels, men dette vil bli gjort oftare for å sjå om det kan auke oppslutninga om nattverden».*

Etter forrige visitas, skrev jeg: «Jeg har et inderlig ønske for dere her i Norddal, og det er at jeg neste gang det er visitas, kan se at det har blitt en stor oppslutning også om nattverden. Jeg har bedt prosten om å komme tilbake til dette med det nyvalgte soknerådet under sin vistas III. (...) Jeg har allerede påpekt utfordringen med at terskelen for å gå til nattverd er høy. Dere trakk fram at flere familiemesser med nattverd kan være godt for å endre foreldregenerasjonens holdning til nattverden.» Vi har ikke fått snakket om hvilke erfaringer dere har gjort med familiemesser eller med bruk av intinksjon. Jeg registrerer at det ikke så ofte er gudstjenester med nattverd. Dette er det viktig at dere snakker om, og at det blir et av temaene under visitas III neste år.

Gjennom trosopplæringa får barna kunnskap om at nattverdfellesskapet også er for dem.

Vi ser at det er en veldig god oppslutning om de trosopplæringstiltakene dere inviterer til. Dere skriver i visitasmeldinga: *«Trusopplæringsplanen til og med konfirmanntida er fyrst og fremst satsingsområdet til kyrkjelyden. Det blir delt ut bøker til toåringar, fireåringar og seksåringar, og Biblar til 5.klassingane. I tillegg blir det gjennomført andre trusopplæringstiltak som tårnagentar, Lys Vaken m.v.»* Nå satser dere på å få i gang et barnekor på permanent basis. I tillegg arbeider dere for å få til et tilbud for barn som er knyttet til pilgrimsleden. Det er fremtidsrettet og spennende.

I alle møtene vi har hatt, har pilegrimsarbeidet vært tema selv om eierskapet er sterkere på den ene siden av fjorden enn den andre. Pilegrimstradisjonen og Olavsarven gir mange muligheter for hele trosopplæringsarbeidet, konfirmentarbeidet og samarbeid både med skolene og med andre kirkesamfunn, lag og organisasjoner. Det gir rom for at flere generasjoner kan være sammen. Rom for hele familien. En konkret mulighet jeg har utfordret dere på, er å invitere skolene og/ eller barna og ungdommene i trosopplæringa etter at skoleåret er i gang, til et tilsvarende opplegg som dere har under Olsok.

Den andre store satsningen, er konfirmantarbeidet. Der lykkes dere godt. Utfordringen med å være kirke for - og sammen med - ungdommene i de viktige årene etter konfirmasjonen, har dere tatt tak i gjennom å prioritere en trosopplærer for aldersgruppen opp til 18 år. Det er veldig bra.

Kyrkja er der livet vert levd / Kyrkja i samfunnet

Et møte med kommunens ledelse er en fast del av biskopens visitasprogram, men tilsynsbesøket fra biskopen er annerledes enn andre tilsynsbesøk kommunen har erfaring med. Biskopens tilsyn handler dypest sett om hvordan kirken er kirke. Og inn i dette har kommunen viktige oppgaver.

Da Grunnloven ble endret i 2012, valgte Stortinget å opprettholde kommunens økonomiske forpliktelse for den lokale kirke. Dette lå til grunn da Stortinget i 2020 vedtok en felles lov for tros- og livssynssamfunn. Som bakgrunn for det lovarbeidet leser vi: *«Den norske kyrkja skal fortsatt vera ei landsdekkjande kyrkje med brei kontaktflate og rom for ulike gradar av trusengasjement og aktivitet blant sine medlemmar. (...) Det er viktig å understreke at nyorganiseringa av statens forhold til Den norske kyrkja ikkje har som intensjon å endre Den norske kyrkja som ei åpen, romsleg og inkluderande folkekyrkje.»*

Stortingets vedtak definerer kirken som kirke og samtidig som en viktig samfunnsaktør på flere områder som kommunen har ansvaret for. Jeg ser at samarbeidet mellom den nye Fjord kommune og kirken er godt. Her ligger det til rette for samskaping på flere områder. Jeg ber soknerådet, fellesrådet og ansatte om å gjøre seg kjent med kommunens samfunnsplan. Sammen med Frivilligsentralen kan dere synliggjøre og prioritere den frivillige innsatsen for at alle skal kunne leve gode og trygge liv.

I visitasforedraget for Geiranger og Sunnylven i april, skrev jeg: «Vi har også snakket om behovet for å få rekruttert inn nye prester i området. Prestegjeldet er borte. Alle prester gjør tjeneste i hele prostiet under ledelse av prosten. I dag gjør prestene hovedsakelig tjeneste i Geiranger og Valldal eller i Sunnylven og Stordal. Alt ut fra hva som er hensiktsmessig med tanke på reiseveg.» Nå har behovet for å rekruttere en ny prest blitt aktuelt her. Til sommeren blir soknepresten pensjonist. Det ble en spennende samtale om hvilke kvaliteter er det ved å bo og arbeide her som må løftes fram? Ordføreren inviterte kirken til å bruke portalen «Opplev Fjord!» for å synliggjøre stillingen og gjerne lyse den ut sammen med andre fagstillinger i kommunen.

Et tema som vi brukte mye tid på i møtet, var Valldalsleden og pilegrimsarbeidet. I visitasforedraget i 2015 skrev jeg: «Det største engasjementet i møtet hadde vi når vi så framover på alle de mulighetene som ligger i den offisielt godkjente og nyåpnede pilegrimsleden gjennom Valldal mot Dovre. Initiativet kom i sin tid fra kommunen, og det er all grunn til å gratulere dere med det solide arbeidet som er gjort og arbeidet som er satt i gang for å merke leden.

Nå gjenstår det viktige arbeidet med å fylle leden med innhold. Den har et stort potensiale, både for skolene og for næringslivet så vel som for kirken. Det var flott å høre hvordan dere tenker, og at dere ser behovet for å kirkene kan være åpne for pilegrimene. (...) Olavsarven og pilegrimsleden gir dere som har fokus på natur, kultur og helse, en helt spesiell mulighet til å samarbeide på nye måter.»

Det var fint å kunne bruke mye tid på oppfølgingen av arbeidet med Valldalsleden og ikke minst hovedprosjektet «Valldal 2029». Takk for den tydelige forventningen til kirkens deltakelse på vegen fram dit. Olavsarven representerer vår kristne kulturarv.

Fjord har gode erfaringer med å være en MOT-kommune. MOT-coachene har reist rundt på skolene og hatt undervisning for elevene i 8.-10.klasse. Det gir et verdigrunnlag og en erfaringsbakgrunn det er viktig for kirken å være bevisst på i møte med konfirmantene.

Gjennom besøket på Eidsdal Verdsarvskule, så vi hvor godt det ligger til rette for å videreutvikle samarbeidet mellom kirken og skolen på flere områder.

I skolens læreplan er «livsmestring» et overordnet tema. Tema om egen kultur og tradisjon samt trygghet på eget verdigrunnlag og tro er viktige elementer inn i dette. Det kan gi barna og de unge flere kilder til livsmestring. Livsmestring som ut fra skolens planverk «skal bidra til at elevene lærer å håndtere medgang og motgang, og personlige og praktiske utfordringer på en best mulig måte.»

Både kirka og skolen henter sitt mandat fra foreldrene. På skolen får barna lære hva tro er. I fellesskapet i kirken lærer de hvordan vi gjør det når vi tror; erfarer de hva tro er. Med barnet / ungdommen i sentrum, er det et stort handlingsrom for et godt, faglig samarbeid rundt skolens viktige kompetansemål. Mål som gir barna og ungdommene hjelp til å bli trygge på hvem de er, se seg selv inn i en større sammenheng, øve seg på å ta den andres perspektiv og mestre livet.

Et annet av de områdene hvor det kan ligge til rette for et bredt samarbeid med både kommunen, skolene og interesseorganisasjoner i årene som kommer, er rundt FN's bærekraftsmål. Det handler om å sikre vår felles framtid. Dypest sett handler oppfyllelsen av FN's bærekraftsmål også om oppdraget fra Gud om å forvalte hans skaperverk til beste for alle. Det ble tema på det åpne møtet torsdag kveld med en grundig presentasjon av Verdsarvstiftinga og biskopens fokus på Guds skaperverk som er gitt oss å forvalte til beste for medmennesker under andre himmelstrøk og generasjonene etter oss. Forvalte og ikke forbruke.

Dere skriver i visitasmeldinga: «Få unge har busett seg i Norddal, men det er ein tendens til at dette er i endring. Fleire har flytta til bygdene, særleg i bygda Norddal med ti ulike nasjonalitetar.» Hva betyr det for kirka? Får det noe å si? Er det folk som representerer et annet kirkesamfunn? Folk som er opptatt av å leve mer i pakt med naturen og lurer på om kirka har noen standpunkt der? Er det noen som lurer på om kirka her har en plass for dem? Har bruk for dem? Møter de noen fra kirka eller informasjon om kirka på språkkafeen?

Kyrkja er meir for fleire / Kyrkja som organisasjon

«Kva vil det seie å vere kyrkje her hos oss?» Det var åpningsspørsmålet som vi startet visitasarbeidet med. Spørsmålet er spennende, nødvendig og utfordrende. Det kan ikke besvares en gang for alle. Tvert om. For at kirka skal kunne være mere for flere må vi som på ulikt vis har fått ansvar i denne kirka ta denne samtalen fortløpende.

Ut fra det jeg har lest og det vi har fått erfare disse dagene, er jeg ikke i tvil om at konserter og sangkvelder bidrar også til at *kyrkja er meir for fleir*. Adventstiden vi nå er inne i og julen

som vi nærmer oss, tar fram sanggleden hos de aller fleste. Torsdagens pensjonistfest viste det helt tydelig der vi sang julesang etter julesang. Sang evangeliet inn og styrket fellesskapet.

Vi har sett på statistikken for alderssammensetningen og den forventede utviklingen. Andelen eldre er høy, og dere er nå opptatt av å få på plass en diakonstilling som kan være til glede og nytte for særlig de hjemmeboende eldre i bygdene her og i Stranda. Storfjorden kirkelige fellesråd har tidligere hatt en diakonstilling som tilhørte Stranda. Nå arbeides det med å tilbakeføre den diakonstillingen som Storfjorden kirkelige fellesråd hadde før kommunesammenslåingen, fra nye Ålesund kirkelige fellesråd og til en felles stilling for sokna i Stranda og Fjord.

Under visitasen i Sunnylven og Geiranger, hadde vi møte med næringslivet i Geiranger. Der tok vi opp hvordan diakonstillingen kan profileres for å bli relevant og attraktiv i en tid – og på et sted – hvor vern om skaperverket står så sterkt. Diakoni er også å forvalte jorda til beste for alle; til beste for våre etterkommere og å samarbeide om bærekraftsmålene.

Der har de noen somre hatt en verdensarvprest og snakket varmt om den erfaringen. Jeg foreslo derfor en verdensarvdiakon som kan arbeide bredt mot turister, arbeidsinnvandrere og ungdom i sommersesongen og i resten av sokna gjennom skoleåret. Det er selvfølgelig ikke jeg som skal avgjøre det, men det er viktig å ta den samtalen med dem og med kommunen. Uansett profil på og fordeling av stillingen, må dere så raskt som mulig se på hvordan dere kan få til den delfinansieringen som er nødvendig.

Det har så langt ikke vært en oppfølging med visitas III der. Derfor ber jeg om at begge kommunene og alle sokn tar en felles drøfting om diakonstillingen for å få en god forankring.

Innledningsvis nevnte jeg visitasområdet og betydningen av det både for de ansatte og for de folkevalgte med sitt ansvar. Dere gir en god beskrivelse i visitasmeldinga: *«Norddal sokn er ett av seks sokn som tilhører Storfjorden kyrkjelege fellesråd, og dei tilsette har både lokal forankring i kyrkjelydar og har samtidig heile fellesrådsområdet som arbeidsfelt.»*

Etter flere tiårs utredninger og høringer, vedtok Kirkemøtet i september hvordan hele kirka skal organiseres i årene som kommer. Det krever trygg og tydelig ledelse både fra kirkeverge og prost sammen med sokneråd og prest. Målet er at det skal gi tydelige og gode rammer for å styrke fellesskap og samhandling. Samhandling mot felles mål.

Jeg avslutter der vi startet denne visitasen, med det å være pilegrim og være undervegs mot målet. Om Valldalsleden heter det: «For den Hellige en fluktrute, for dagens vandrers en opplevelsesvei». Noen ganger er troen lettere gjort enn sagt. Det å legge ut på reise mot et hellig mål, gjør noe med den som beveger seg av sted.

Takk til dere i fellesråd og sokneråd. Takk til dere ansatte som strekker dere langt og støtter og hjelper hverandre, så det kan bli «Meir himmel på jorda».

Gud velsigne dere alle!

3. søndag i advent 2022

Ingeborg Midttømme
Biskop

Program for bispevisitas i Norddal sokn 7. – 11. desember 2022

Frammøte	Dag og tid	Programinnhald og stad	Ansvar, leiing, foredrag	Merknader
	Onsdag 7. des.			
	11.00	Morgonbøn i Sylte kyrkje	Morten og Carolin	
	11.30	Lunsj i prestegarden.	Morten og Monika	
	12.30-15.00	Møte med staben inkl Fagmøte. Stad: Fjordhagen.	Leiing: biskopen	Fokus: Gudstenestebeid, kyrkjemusikk og kultur, misjon, diakoni, undervisning. Kva vil det seie å vere kyrkje her hos oss? Tverrfagleg fokus. Å stå saman i tenesta.
	15.15 – 16.15	Møte om Valldalsleia og Valldal 2029. Litt om frivillig arbeid? Fjordhagen.	Leiing: Terese Jemtegård Moen	Med: Kyrkjevevja, trusopplærarar, prest, organist, soknerådsleiar, Fleire?
	16.30	Middag på Valldal fjordhotell.	Morten	Kven deltek: soknerådsleiar, sokneprest, kyrkjevevja, biskopens stab.
For alle	18.00-19.15	Songkveld i Sylte kyrkje	Carolin	
	19.30-21.20	Møte med sokneråd og fellesråd. (Leiaren i fellesrådet og kyrkjevevja)	Leiing: Biskopen	Soknerådet sine tema: -Pilegrimsleia. Ortodokse kyrkja. - Trusopplæring - Gudststenestene. Få breidda av folket til kyrkje. - Diakonalt arbeid. Diakonistilling. Biskopen sine tema: Visitasmeldinga Avklaring av saker og tema til møtet med kommuneleiinga.
		Kveldsmat		Pizza frå Kulå på soknerådsmøtet
		Overnatting		Valldal Fjordhotell.

	Torsdag 8. des.	(Nikka 106 år)		
	09.00	Sylte kyrkje: Skulegudsteneste, klassetrinn.	Liturg: Morten Gravdal Predikant: Biskopen Organist: Carolin	
	10.00 – 11.30	Møte med kommuneleiinga. Rådhuset Utfordring til ordførar: «Kyrkja si rolle i lokalsamfunnet.»	Ordførar leier møtet,	Tema og saker som SR/FR ynskjer å ta opp: -Økonomien. -Diakonistillinga -Pilegrimsleia -Ortodokse kyrkja og klosterplanar -Sylte kyrkjegard
	11.30 – 12.15	Lunsj på rådhuset		
	12.30	Ferje Linge-Eidsdal		
	13.00 - 13.45	Julevandring i Norddal kyrkje	Carolin m.fl.	
	14.30 – 15.30	Skulebesøk på Eidsdal skule	Morten gjer avtalar.	Møte med lærarane. Skule - Kyrkje samarbeid. Læreplanar. Bente innleier.
	16.00-	Biskopen deltek på pensjonistfest. Eidsdal omsorgsbustader Middag	Morten gjer avtalar.	Andakt: Biskopen Biskopens stab, sokneprest, soknerådsleiar
For alle	18.40	Ope møte i Nerigardsløa, Veiberg		Kulturelle innslag.
	20.45	Kveldsbøn som avslutning		Innleiing ved biskopen: Guds skaparverk, vår heim? Invitere lag/organisasjonar. Verdsarvstiftinga m.fl.
	21.15	Ferje Eidsdal-Linge		

	Søndag 11. des.			
For alle	11.00	Visitagudsteneste i Norddal kyrkje	Biskop og sokneprest samarbeider og fordeler oppgåver.	Sjå eigen detaljert agenda. Prosten Intimerer.
For alle	13.00	Visitasmøte med kyrjekaffi. Paktarstova på prestegarden	Soknerådsleiar/Biskopen. Leiar i fellesrådet.	

Pr. 25.11.22

DEN NORSKE KYRKJA

Møre bispedøme

Gjennomgang av kyrkjebygg og kyrkjestad før visitas

Stad: Norddal kyrkje

Tidspunkt: 20.10.2022

Deltakarar: kyrkjebyggansvarleg Karsten Ødegård, Storfjorden kyrkjelege felleråd;
Svein Magne Harnes, kyrkjebyggrådgivar Møre bispedøme.

Nr.	Område	Kommentar
1	Om kyrkje og kyrkjestad	
A	Byggeår	1782 - 84
B	Byggtype	åttekantplankyrkje
C	Hovudmateriale konstruksjon	Tre, lafteverk. Fire søyler står midt i rommet for å støtte tak og tårn.
D	Fasade	Tre, liggende kledning
E	Sitteplassar	250
F	Kyrkja si historiske rekkefølge på staden?	2. kyrkja på staden
G	Vernestatus?	Ja, automatisk listeført
H	Freda kyrkjegrunn?	Ja
I	Andre særlege forhold ved kyrkjestaden?	Mellomalderkyrkjegard, automatisk freda. Godt bevart tradisjonell kyrkjestad, med kyrkjegard med steingard kring, naustrekkje mot sjøen, jf. kyrkjeferd med båt over fjorden. Valkyrkje 1814.
2	Det gudstenestelege rommet	
A	Koret, orden, fargar, lys, vedlikehald	Godt
	Altertavle	Altarskapet med bilete er laga i Tyskland mellom 1510 og 1525. Stod i den gamle stavkyrkja frå ca 1610. Restaurert 2018.
	Alter – alterlys, alterbøker, antependiet	OK
	Alterring	Tre, 1782

	Døypefont	Frå kring år 1600, truleg tysk
	Preikestol	I hollandsk stil og truleg frå 1600-tallet
	Lesepult	OK
	Prosesjonskors	OK
	Lysglobe	2021, jern
	Glasmåleri	nei
	Kyrkjebenkar	OK
	Salmetavler	OK
	Salmebøker	OK
	Kyrkjebøker	OK
	Liturgiske bøker	Gjeldande bibelutgåve innkjøpt – usikker på om det er på alteret.
B	Oversikt over kyrkjetekstil og oppbevaring av desse:	OK – kvit, fiolett, grøn. Raud? oppbevart skåp i prestesakristiet.
C	Oversikt over kyrkjesølv, kyrkjekunst og andre verdfulle/verneverdige gjenstandar – og oppbevaring av desse:	Nattverdsutstyr, kalk m.m. oppbevara i skåp under alteret. Epitafium med måleri ved preikestolen er til minne om presten Arne Eivindsen (død 1634). På galleriveggen heng seks portrett av prestar og prestekoner, måla i tidsrommet 1673-1740 av ukjent kunstnar. Smijernslysekroner som truleg er frå mellomalderen.
D	Dekor/utsmykking/ malt kyrkjekunst på interiøret	På tømmeret i kyrkjerommet og våpenhuset er det verdfulle restar av dekor på veggane. På orgelfronten er det barokke utskorne englar.
E	Orgel	Kyrkja fekk orgel første gong 1921. Nytt orgel 1985 – 87.

F	Oversikt over andre musikkinstrument: Type/tilstand	Piano
G	Audiovisuelt utstyr:	nei
H	Sakristi og våpenhus:	Sakristi påbygd 1958. Dåpssakristi og prestesakristi. Enkel kjøkkenkrok. Våpenhus godt tilrettelagt. Restar av gamal dekor på veggane. Gamle kyrkjeklokker utstilt. <i>*Ved inngangen til kyrkjerommet var det opphavleg eigen benk for «inngangskoner»; kvinner som nyleg hadde fødd var «ureine» og presten måtte be for dei først.</i>
I	Galleri – trapper	OK
3	Fysiske forhold innvendig	
A	Er tilkomstvegar inne i kyrkja universelt tilpassa?	Ja – sidedøra i kyrkjerommet leier inn frå rullestolrampe.
B	Eigna rullestolplassar?	ja
C	Er lys forholda tilfredsstillande? - Spesielle utfordringar? - -	God
D	Er lyd forholda tilfredsstillande? - Spesielle utfordringar? - Teleslynge? -	Høgtalarar, teleslynge, mygg for presten. Grunninnstilling for lydanlegget.
E	Er inneklimate tilfredsstillande? - Temperatur? - Fuktigheit?	OK. Grunnvarme.
F	Er det elektriske anlegg tilfredsstillande? - Synlege skader/defekt? - Oppvarmingskjelder? Varmestyring?	Røyromnar med gitter. Moderne varmestyringsanlegg. Branninspeksjon i oktober 2022.

	-	
G	Tårnrom/ringeanlegg/klokker/urverk?	Det høgtravande spiret er gitt ei barokk utforming. Automatisk ringeanlegg. Software blir oppdatert i desse dagar.
H	Tilstand himling/kyrkjeloftet	OK
I	Tilstand veggjar innvendig	I 1981 blei interiørmålinga fjerna (luta ned), og interiøret står no fram som meir likt det opphavlege.
J	Tilstand golv innvendig	OK. Behov for måling.
K	Kyrkjekjeller	Krypkjellar i del av kyrkja, natursteinsmur
L	Kyrkjekaffe – kjøkkenløysing	Medbrakt kaffe/kaker. Enkel kjøkkenløysing i sakristi.
M	Er bygningen halden ryddig og i orden? Avfallshandtering?	OK
N	Er reinhaldet tilfredsstillande? - Eigna reinhaldsutstyr? -	OK
O	Er toalettforholda tilfredsstillande? - Universell utforming (UU)? - Stellemoglegheiter? - HC-WC? -	Toalett i moderne servicebygg ved kyrkja, inkl. HC-toalett.
P	Type brannvarsling? Er brannvernusutstyr tilfredsstillande? Er rømmingsvegar merkte og opne? Utrykking brannvesen i minutt? Er det tilgjengeleg førstehjelpsutstyr?	Følarar i taket, med varsling. Sprinkelanlegg blir no vurdert installert. Rømmingsvegar er merka med LED-lys Brannslange og brannteppe i sakristi. Pulverapparat i våpenhus.
Q	Er det tilfredsstillande moglegheiter for tjuverisikring av verdigjenstandar? - Safe? -	Safe
R	Er oppbevaring av nøklar og anna utstyr merkt?	OK
S	Finst det eigna og tilstrekkeleg verneutstyr?	Medisinskåp

T	Anna	Ikkje hjartestartar
4	Fasade	
A	Generell vedlikehaldsstatus?	Fasade rimeleg godt vedlikehalden.
B	Tårn / tak / takrenner /nedløp	Høgt og profilert tårn i barokkstil, tekt med koparplater. Takrenner og nedløp bra.
C	Tilstand vegg/kledning	Liggande kledning.
D	Dører / vindauge	Ny baldakin over hovudinngang i samband med UU inngang.
E	Måling	Trengst nytt målingsstrøk.
F	Sokkel/murar	OK
G	Andre forhold?	
5	Kyrkja sine nære omgjevnader	
A	Belysning av kyrkjestaden	Flomlys
B	Skilting til kyrkjestaden	nei
C	Parkering	Parkering på område ved naustrekka. OK, men knapt nokre gonger.
D	Avmerkt HC-parkering	nei
E	Universelt utforma tilkomst og inngang	Ja
F	Minnesmerke/kulturminne	Minnesmerke over dei som omkom i Tafjord-ulukka i 1934.
G	Vegetasjon/grøntanlegg	

H	Kyrkjelydshus	nei
I	Andre forhold?	Servicebygg nær kyrkja, med m.a. WC-avdelinga inkl. UU.
6	Gravplass*¹	
A	<i>Korleis er totalinntrykket av gravplassen og overgangen mot kyrkja sine nære omgjevnader?</i>	
B	<i>Er vigsla bygg i tilknytning til gravplassen vedlikehaldne og i orden?</i>	
C	<i>Er det andre vigsla element på eller ved gravplassen?</i>	
D	<i>Andre liturgiske og sakrale element ved gravplassen?</i>	
E	<i>Er det uavklarte forhold i grenseovergangen kyrkjebygg/kyrkja sine nære omgjevnader/gravplass?</i>	
F	<i>Andre forhold ved gravplass/ kyrkja sine nære omgjevnader som biskop bør vere orientert om?</i>	
7	Kyrkjekontor	
A	Korleis er totalinntrykket av kyrkjekontora?	ok/bra
B	Tilkomst, parkering/merking	ok/bra

¹ Frå 01.01.21 er forvaltningsansvaret for gravplass overført frå bispedøma til Faggruppe Gravplass hos Statsforvaltaren.

C	Korleis er tilgjenget i bygget?	ok/bra
D	Er tilgjenget UU?	ok/bra
E	Lys og lyd	ok/bra
F	Oppvarming – inneklima	ok/bra
G	Korleis er kontorutstyrsituasjonen?	
H	Er det tilstrekkeleg plass?	
I	Kontorforhold	
J	Møterom? Samtalerom?	
K	Sikring av verdigjenstandar m.m.	
L	Kjøkken og lunsjforhold?	
M	Toalettforhold?	
N	Korleis er standarden på lokala?	

O	Brannvarsling? Rømming?	
P	Korleis er det psyko-sosiale arbeidsmiljøet	
Q	Kyrkjebokføring – prosedyre og oppbevaring	
R	Saksbehandlings- og arkivsystem?	
S	Kommunikasjon og nettsider/So-Me?	
T	Andre forhold?	

Oppsummert Norddal kyrkje:

Kyrkja i Norddal vert i gamle kjelder kalla Dale kyrkje. Før 1782 sto det ei stavkyrkje der kyrkja står i dag. I følgje bygdeboka for Norddal vart denne stavkyrkja flytta frå Sylte (Valldal) mellom 1610 og 1625. Hans Strøm skriv omkring 1750 av denne stavkyrkja var «vent måla», truleg på same måte som Rosekyrkja i Stordal. Då den vart rive i 1782 vart både altarskap, preikestol og ei lysekrona av jarn laga i 1654 teke vare på og sett inn i den nye kyrkja.

Denne kyrkja er bygd i 1782, og er ei av dei eldste 8-kanta kyrkjene i landet. Berre to er eldre. Kyrkja vart innvigd i 1784. Bortsett frå steinkyrkjene i Åheim, Giske og Borgund er dette den eldste kyrkja på Sunnmøre.

Opphavleg hadde kyrkja to inngangar til våpenhuset, ein mot sør og ein mot nord. Då vegen til Gullsmedgarden kom utanfor kyrkjemuren på 1890-talet, vart ny inngang laga mot vest, og inngangsdøra mot syd vart bygd igjen. Den mot nord var bygd igjen tidlegare.

Dale kyrkje er annleis enn andre kyrkjer i den forstand at ho ikkje ligg med altaret mot aust. Ho avvik omtrent 30 grader mot sør-aust. Dette vart gjort for at kyrkja skulle vere i harmoni med landskapet. Norddal kyrkje er den mest typiske mellom åttekantkyrkjene på Møre og har eit vakkert profilert tårn.

I samband med 200-årsjubileet i blei kyrkja restaurert i 1982.

Dagens vedlikehaldsstatus synest å vere god, alderen tatt i betraktning. Dette er ei 240 år gammal kyrkje på ein tradisjonsrik kyrkjestad, og soknet må finne den gode balansen mellom vern av eit viktig kulturminne og tradisjonsbasert vedlikehald og fornying. Tårn og taktekking synest å vere OK, men ein del groing på skifersteinen, som elles synest å vere heil. Vindauge og kledning også tilfredsstillande, men litt avflaking og tynnslite her og der, og det trengs nytt målingsstrøk. Ein må vere obs på faren for rote, særleg på fuktutsette område.

Nær kyrkja er det eit nytt servicebygg, som inneheld moderne toalettanlegg (UU-tilpassa), bærerom samt avdeling for kyrkjegardsarbeid.

Inngangspartiet på sjølve kyrkja har fått ny universelt utforma inngangsparti, og det er laga ny baldakin over inngangen.

Innvendig er kyrkja vakkert teke vare på, og på mange vis tilbakeført til det opphavlege uttrykket kyrkja ein gong hadde. Sentralt i kyrkjerommet er den storslagne altartavla frå 1500-talet, som nyleg er restaurert. Kyrkja har også mange andre verdfulle gamle gjenstandar og måleri, så vel som spor etter dekor frå gamal tid.

Fire vakre hovudsøyler, dekorert i ein marmorert målingsteknikk, ber kyrkja. Tradisjonelle benkar med dører mot midtgangen. Galleri med orgel i midtfronten.

Frå visitasmeldinga:

Norddal kyrkje:

«Arbeid utført sidan siste visitas: Altartavla frå 1500 -talet vart restaurert og var ferdig hausten 2018. Det var søkt riksantikvaren om midlar til restaureringa i fleire år, og tilslutt vart altartavla vald ut som eit prosjekt i høve Luther-jubileet i 2017. NIKU fekk oppdraget, og dei plukka ned og frakta altartavla til sin verkstad i Oslo for restaureringa, og montert tilbake november 2018.

Det har vore jobba med trinnfri tilkomst til kyrkja, og fleire forslag har vore foreslått før den som tilslutt vart vald vart godkjend. Den ferdigstillast i 2022.

Arbeid planlagt for 2022: Kyrkjebenkar har vorte endra for å få plass til nyanskaffa lysglobe (hausten 2021), og for å gje plass til rullestolbrukarar. Delar av benkar er fjerna og innadørs ramper over dørstokkar kome på plass. Takrenner er skifta ut og forbetra klimaskallet. Ringeanlegget for kyrkjeklokka oppgraderast. Etter brannverntilsyn er det påkrevd med tydlegare merking av rømmingsveggar.»

Ved Norddal kyrkjegard er det ikkje behov for utviding med det første.

Meir om kyrkja:

<https://kirken.no/nn->

[NO/fellesrad/StorfjordenMR/virksomhetsomrader/kyrkjene%20v%C3%A5re/norddal%20kyrkie/](https://kirken.no/nn-NO/fellesrad/StorfjordenMR/virksomhetsomrader/kyrkjene%20v%C3%A5re/norddal%20kyrkie/)

https://no.wikipedia.org/wiki/Norddal_kirke

https://nn.wikipedia.org/wiki/Norddal_kyrkje

https://kunsthistorie.com/fagwiki/Norddal_kirke

<https://www.niku.no/prosjekter/altertavlen-norddal-kirke/>

SMH/23.11.21

DEN NORSKE KYRKJA

Møre bispedøme

Gjennomgang av kyrkjebygg og kyrkjestad før visitas

Stad: Sylte kyrkje, Valldal

Tidspunkt: 20.10.2022

Deltakarar: kyrkjebyggansvarleg Karsten Ødegård, Storfjorden kyrkjelege fellelsråd;
Svein Magne Harnes, kyrkjebyggrådgivar Møre bispedøme.

Nr.	Område	Kommentar
1	Om kyrkje og kyrkjestad	
A	Byggeår	1863, 160 år i 2023
B	Byggtype	laftverk
C	Hovudmateriale konstruksjon	tømmer
D	Fasade	liggande kledning
E	Sitteplassar	350
F	Kyrkja si historiske rekkefølge på staden?	Truleg kyrkjestad på Sylte frå mellomalderen, men flom på 1600-talet fjerna alle spor. Etter det vart Norddal-kyrkja nytta. Kapellet frå Døving vart flytt på snøføre til Sylte i 1812. Ny kyrkje 1863.
G	Vernestatus?	Ja, listeført
H	Freda kyrkjegrunn?	nei
I	Andre særlege forhold ved kyrkjestaden?	Ligg midt i Valldal sentrum, med kyrkjegard kring – og nære bygningar opp mot på alle sider. Potensiale for kyrkjestove på tomt nord for kyrkjegarden.
2	Det gudstenestlege rommet	
A	Koret, orden, fargar, lys, vedlikehald	Godt. Det trengst meir lys kring alteret. Potensiale for måling.
	Altertavle	Jesus i Getsemane, <u>Peder Cappelen Thurmann</u> 1879 - 82
	Alter – alterlys, alterbøker, antependiet	OK
	Alterring	Tre

	Døypefont	Utført på 1950-talet av Johan Løvoll og Karl Lingås. Døypefonten er nyleg vøla på kringsdåpsfatet, sidan det var skader der. Døypefont fra 1863 blir oppbevart i kyrkjerommet.
	Preikestol	1863
	Lesepult	OK
	Prosesjonskors	OK
	Lysglobe	2002
	Glasmåleri	1963. Kyrkja har fire vindauge med glasmåleri frå 1955–60. Dei viser Maria og Jesusbarnet, Jesu dåp, Jesus på krossen og Jesu oppstode.
	Kyrkjebenkar	Nye benkar år 2000. Bevart dei gamle klappdørene.
	Salmetavler	OK
	Salmebøker	OK
	Kyrkjebøker	OK, i safe
	Liturgiske bøker	OK. Gjeldande bibelutgåve på alteret..?
B	Oversikt over kyrkjetekstil og oppbevaring av desse:	OK – oppbevart i prestesakristiet. Messehaklar i grøn, kvit og fiolett. Manglar raud.
C	Oversikt over kyrkjesølv, kyrkjekunst og andre verdfulle/verneverdige gjenstandar – og oppbevaring av desse:	OK. Oppbevart i låsbart skåp.
D	Dekor/utsmykking/ malt kyrkjekunst på interiøret	Fin avstemt fargesetting. Dekordetaljar i himling og kring dører.
E	Orgel	Første orgel 1921. Nytt orgel 1973.
F	Oversikt over andre musikkinstrument: Type/tilstand	piano

G	Audiovisuelt utstyr:	Nei. Teleslynge
H	Sakristi og våpenhus:	Dåpssakristi og prestesakristi. Våpenhuset er trangt og lyssvakt.
I	Galleri – trapper	OK
3	Fysiske forhold innvendig	
A	Er tilkomstvegar inne i kyrkja universelt tilpassa?	Rullestolrampe inn i kyrkja via sidedør. Ikkje UU hovudinngang.
B	Eigna rullestolplassar?	ja
C	Er lys forholda tilfredsstillande? - Spesielle utfordringar? - -	Ja
D	Er lyd forholda tilfredsstillande? - Spesielle utfordringar? - Teleslynge? -	Høgtalaranlegg med grunninnstillingar programmert. Mygg for presten. Høgtalarar. Teleslynge.
E	Er inneklima tilfredsstillande? - Temperatur? - Fuktigheit?	OK – jamn grunnvarme.
F	Er det elektriske anlegg tilfredsstillande? - Synlege skader/defekt? - Oppvarmingskjelder? Varmestyring? -	Omnar under benkane Branninspeksjon i oktober.
G	Tårnrom/ringeanlegg/klokker/urverk?	Automatisk ringing.
H	Tilstand himling/kyrkjeloftet	OK
I	Tilstand veggar innvendig	OK
J	Tilstand golv innvendig	OK Behov for måling.

K	Kyrkjekjeller	Krypkjellar. Natursteinsmur.
L	Kyrkjekaffe – kjøkkenløysing	Tilberedt i sakristiet. Stort behov for kyrkjestove. Jf.
M	Er bygningen halden ryddig og i orden? Avfallshandtering?	OK
N	Er reinhaldet tilfredsstillande? - Eigna reinhaldsutstyr? -	OK
O	Er toalettforholda tilfredsstillande? - Universell utforming (UU)? - Stellemoglegheiter? - HC-WC? -	Ikkje tilfredsstillande. Trongt toalettrom under galleritrapp. Ikkje HC-WC-utforma!
P	Type brannvarsling? Er brannvernusutstyr tilfredsstillande? Er rømmingsvegar merkte og opne? Utrykking brannvesen i minutt? Er det tilgjengeleg førstehjelpsutstyr?	Følarar i taket. Brannvarsling 110 og brannvernusutstyr: pulverapparat + slange. Nyleg brannverntilsyn. Rømmingsvegar merkte med LED-lys + litt skilting.
Q	Er det tilfredsstillande moglegheiter for tjuverisikring av verdigjenstandar? - Safe? -	Safe - truleg ikkje brannsikker.
R	Er oppbevaring av nøklar og anna utstyr merkt?	
S	Finst det eigna og tilstrekkeleg verneutstyr?	OK. Brannforskriftene for alle kyrkjer i Storfjorden KF blir no oppgradert. Førstehjelpsutstyr Ikkje Hjartestartar
T	Anna	
4	Fasade	
A	Generell vedlikehaldsstatus?	Utvendig måla relativt nyleg.
B	Tårn / tak / takrenner /nedløp	OK. Skifertak. Baldakin ved hovuddør trengs å skifte tak og kledning.
C	Tilstand vegg/kledning	OK – ikkje råte.

D	Dører / vindauge	Slitt – men OK
E	Måling	Nyleg måla.
F	Sokkel/murar	Trappa ved hovudinngang har laus skiferhelle. Natursteinsmur ber kyrkja.
G	Andre forhold?	
5	Kyrkja sine nære omgjevnader	
A	Belysning av kyrkjestaden	Flomlys
B	Skilting til kyrkjestaden	OK
C	Parkering	Trangt nær kyrkja. Litt parkering ved vegskulder. Mange parkerer på andre parkeringsplassar i Valldal sentrum, med relativt kort gåavstand til kyrkja.
D	Avmerkt HC-parkering	Nei.
E	Universelt utforma tilkomst og inngang	OK
F	Minnesmerke/kulturminne	?
G	Vegetasjon/grøntanlegg	Store tuja-er skal fjernast. Ny grusing av alle grusgangar er nyleg utført.
H	Kyrkjelydshus	Finst ikkje. NB: Potensiale for kyrkjelydshus nord for gravplass!
I	Andre forhold?	
6	Gravplass*¹	

¹ Frå 01.01.21 er forvaltningsansvaret for gravplass overført frå bispedøma til Faggruppe Gravplass hos Statsforvaltaren.

A	<i>Korleis er totalinntrykket av gravplassen og overgangen mot kyrkja sine nære omgjevnader?</i>	Det er behov for utviding av gravplass. Uvisst kva løysing som blir valt. Dialog mellom kommunen og fellesrådet. Kan bli ny gravplass annan stad enn ved kyrkja.
B	<i>Er vigsla bygg i tilknytning til gravplassen vedlikehaldne og i orden?</i>	
C	<i>Er det andre vigsla element på eller ved gravplassen?</i>	
D	<i>Andre liturgiske og sakrale element ved gravplassen?</i>	
E	<i>Er det uavklarte forhold i grenseovergangen kyrkjebygg/kyrkja sine nære omgjevnader/gravplass?</i>	
F	<i>Andre forhold ved gravplass/ kyrkja sine nære omgjevnader som biskop bør vere orientert om?</i>	
7	Kyrkjekontor	
A	Korleis er totalinntrykket av kyrkjekontora?	ok/bra
B	Tilkomst, parkering/merking	ok/bra
C	Korleis er tilgjenget i bygget?	ok/bra
D	Er tilgjenget UU?	ok/bra
E	Lys og lyd	ok/bra

F	Oppvarming – inneklima	ok/bra
G	Korleis er kontorutstyrsituasjonen?	ok/bra
H	Er det tilstrekkeleg plass?	ok/bra
I	Kontorforhold	ok/bra
J	Møterom? Samtalerom?	ok/bra
K	Sikring av verdigjenstandar m.m.	ok/bra
L	Kjøkken og lunsjforhold?	ok/bra
M	Toalettforhold?	ok/bra
N	Korleis er standarden på lokala?	ok/bra
O	Brannvarsling? Rømming?	ok/bra
P	Korleis er det psyko-sosiale arbeidsmiljøet	Til samtale under visitas2.
Q	Kyrkjebokføring – prosedyre og oppbevaring	Kardinal-systemet. Digitalt. gamle kyrkjebøker oppbevart

R	Saksbehandlings- og arkivsystem?	Samla digitalt på Kirkepartner-plattform.
S	Kommunikasjon og nettsider/So-Me?	Nettside, Facebook-side
T	Andre forhold?	

Oppsummert om kyrkja:

Sylte kyrkje står fram som ei tradisjonell og tidstypisk kyrkje frå siste halvpart av 1800-talet. Kyrkja er bygd i 1863, og er dermed 160 år i 2023. Kyrkja er plassert i aust-vest retning med hovudinngangen og klokketårnet i den vestlege enden. Kyrkja er ei langkyrkje med eit korparti noko smalare enn skipet. Tårnet står over våpenhuset. Hovudinngangen går gjennom våpenhuset frå vest, sideinngangar midt på skipet. Kyrkja har 350 sitteplassar.

Byggverket er i tømmer med liggande bordkledning utvendig. Skipet måler 17 m x 11,6 m, koret 5,6 x 7,8 m og våpenhuset 4,6 x 7,7 m. I skipet er det galleri som kviler på tresøyler. Kyrkja blei restaurert i år 2000. Det er gravplass ved kyrkja. Ei stor steinhelle brukt som alter i Døving kapell i katolsk tid er oppstilt inne i kyrkja.

Kyrkja vart påbygd i 1950-åra.

I 1981 vart det bygd gelender og ei rullestolrampe på trappa utanfor hovudinngangen. I 1983 vart det kjøpt piano til kyrkja. Dette året kom det også portlykter.

Det vart teke initiativ til å skaffe eit nytt høgtalaranlegg til kyrkja, med teknisk ordning for å overføre lyden til aldersbustadene og sjukeheimen. Orgelet vart fornya og utvida med fleire stemmer til ein kostnad på 40.000 kroner, og dette arbeidet vart ferdig i 1986. I 1991 vart det montert automatisk ringjeanlegg i kyrkja. Kyrkja fekk sanitærrrom.

Fleire gonger i si 150-årige historie har kyrkja blitt fornya, og i 1990 tok ein til på arbeidet med ein ny restaureringsplan. Dette tok si tid, og sjølve arbeidet kom i gang frå 2000. Då vart benkane skifta ut, men rammene vart monterte på igjen, slik at benkedørene vart som før. Heile kyrkjerommet vart måla og innvendige glas monterte. Det var også utskifting av elektrisk anlegg, golvet vart renovert, oppgangen til galleria forbetra og det vart utført tiltak mot husbukk.

Dette arbeidet held fram i 2011, då dei utvendige vindauga vart restaurerte og kyrkja vart måla utvendig. Dette året fekk kyrkja noko endra utsjånad, ved at skorsteinen vart fjerna.

Desse endringane har skaffa meir plass og betre tilgang for rørslehemma inne i kyrkja.

I dag er kyrkja i hovudsak i god vedlikehaldsmessig stand, men det er nokre utfordringar:

- Det kan trengast nye målingsstrøk her og der, på vindauge og veggjar
- Baldakinen over hovudinngangen treng å vølast
- Trappa opp hovudinngangen har laus skifer
- Reposet og trappeløpet ned frå galleriet har låge gelender, med fare for at folk kan falle ned.
- Kyrkjestaden har ikkje plass til praktiske føremål, som t.d. kontor, kyrkjekaffe, møteplass/møterom, kyrkjegardsutstyr m.m. ↓

For **Sylte kyrkje** er det eit viktig tema om det kan etablerast eit kyrkjelydshus/kyrkjestove på eit område nord for gravplassen. Forholda for kontor / kyrkjekaffe / servicetjenester / etc., er ikkje dei beste i kyrkjebygget, og det er et tydeleg behov for ei slik kyrkjestove.

Parkeringsforholda nær kyrkja er også krevjande, men blir som oftast løyst ved at ein parkerer på andre areal i Valldal sentrum. Det er planlagt for meir gravplassareal, men dette kan bli på annan stad enn ved kyrkja.

Etter at Møre bispedøme vart etablert har det vore visitasar i Sylte kyrkje **7. – 11. februar 1990, 23. – 24. september 1998; 7. – 11. februar 2007 og 13. – 18. oktober 2015.**

Frå visitasmeldinga 2022:

«Arbeid utført sidan førre visitas: Orgelet vart reinsa og restaurert i 2019.

Arbeid planlagt for 2022: Knust glasmåleri i døra mellom våpenhuset og kyrkjerommet er reparert / gjenskapt av glaskunstnar. Det er montert ny utedør inn til sakristiet på austsida. Ringeanlegget for kyrkjeklokka skal oppgraderast. Etter brannverntilsyn er det påkrevd med tydelegare merking av rømmingsvegar.

Gravplassen:

Ved Sylte kyrkjegard er det behov både for utviding av kyrkjegarden for å kunne tilby doble graver, samt der er eit stort behov for reiskapshus med plass til plenklipparar, verktøy og andre reiskaper. Utviding av Sylte kyrkjegard har gått som ein føljetong i Fjord kommunestyre (tidlegare i Norddal kommune), utan at dei har klart å bestemme seg. Det jobbast også med å lage minnelund ved kyrkja for urnegraver. Det står att å sjå om det kan dekkje behovet for nye graver i nær framtid. Fellesrådet tilset årleg sesongarbeidar med hovudoppgåve å ta plenslåttan på alle kyrkjegardane i Fjord kommune.»

Meir om Sylte kyrkje:

- [Sylte kyrkje](#)
- [Wikipedia](#)
- [Våre kirker. Norsk kirkeleksikon](#)
- [Kirkesøk](#)

OVERSIKT TILSETTINGER, LEDIGE STILLINGER OG PUU pr 01.04.2023

Tilsetninger 2023				Tilsatt	Starter
Dalsfjord og Kilsfjord	Sokneprest	19.12.2022	06.02.2023	Kristine M Bleikli	
Molde	Prostiprest/Pr sekr	19.12.2022	06.02.2023	Anne Marit Riste	01.06.2023
Molde	Sokneprest	19.12.2022	06.02.2023	Ståle Johan Aklestad	13.02.2023
Stranda og Liabygda	Sokneprest	19.12.2022	06.02.2023	Uavklart	
Bispedømmekontoret	Rådgjevar personal	01.01.2023		Siv Brudevoll	13.03.2023
Stillinger som er lyst ut		Søknadsfrist	Tilsetningsdato	Status	
Indre Nordmøre	Prost	06.03.2023	14.04.2023	To søkere	
Molde	Domprost	05.05.2023	16.06.2023		
Molde	Kapellan	05.05.2023	16.06.2023		
Geiranger og Nordal	Sokneprest	05.05.2023	16.06.2023		
Eide	Sokneprest/PUU	05.05.2023	16.06.2023		
Giske og Vigra	Sokneprest	05.05.2023	16.06.2023		
Aure, Stemshaug og Tustna	PUU	05.05.23	16.06.23		
Myrbostad og Vågøy - PUU	PUU	05.05.2023	16.06.2023		
Leikong og Indre Herøy	Sokneprest	05.05.2023	16.06.2023		
Stillinger som skal lysast ut		Søknadsfrist	Tilsetningsdato		
Ålesund og Volsdalen	Kapellan				
Ålesund og Volsdalen	Sokneprest				
Stangvik	Sokneprest	05.05.2023	16.06.2023		
Hov og Romfo	Sokneprest	07.08.2023	18.09.2023		
Prest under utdanning (PUU)		Tilsatt fra	Tilsatt til:	Vikarierer i stillingen	
Valderøy		19.08.20	31.12.22	Gunnhild Bremer	Ferdig 2023
Stordal og Sunnlyven		01.07.22	30.06.23	Ann Kristin Langeland	Ferdig 2023
Ellingsøy		01.01.22	31.12.22	Anne - Helen Roaldsnes	Ferdig 2023
Molde domprosti		01.07.22	30.06.23	Stig Kjenstad	Ferdig 2023
Spjelkavik		08.08.22	31.07.23	Stine Margrethe Lerheim	Ferdig 2025
Edøy, Brattvær og Hopen		01.07.20	31.12.22	Leif Ole Torske Husfest	Ferdig 2025
Midsund		01.07.20	31.12.22	Heidi Kristin Fagersand	Ferdig 2025
Kristiansund		01.01.21	31.12.22	Line Merete Nordhagen	Ferdig 2025
Ålesund og Volsdalen		01.08.22	31.07.23	Gunnhild Barstad Løvold	Ferdig 2026
Vanylven		01.03.22	31.12.22	Anton Heggvik	Ferdig 2024
Vartdal		22.08.22	21.08.23	Constanze Lindner	Ferdig 2026
Averøy	Kapellan	01.02.23	31.07.23	Sophie Moke Meteke	Ferdig 2025